

PROTESTANS PAP.

GYAKORLATI SZAKKÖZLÖNY.

Megjelenik havonként 2—3 iven.

Előfizetési ára:

egész évre 4 forint, fél évre 2 forint,
negyed évre 1 forint. Egyes számok
ára 40 kr.

Kiadók és felelős szerkesztők:

Lágler Sándor Kálmán Dezső
ev. pap, ev. ref. pap,

Kölesden, Tolna vm.

Nyolczadik évfolyam.

4. szám.

Kölesd, ápril, 1887.

Konfirmációkor.

Elérkezett az óra,
A melyben a hitet
Megerősítjük nyilván,
S az Urral tett frigyet.
Tessék Neked, óh Isten,
Ez a kicsiny sereg;
E kis sereg imája,
A könyörgés, a hála
S a forró köny, mely itt pereg!

Meghajtjuk térdeinket
Előtted, Istenünk,
S imádunk, hogy mindedig
Te voltál mivelünk!
Gondos szülőket adtál
S jóltévő sziveket,
A kik neveltek minket,
Hogy féljük Istenünket,
Melynél nagyobb jó nem lehet.

Előttünk áll az élet,
Ezer küzdelmivel;
De kísér szent vallásunk,
A mely csodát mivel.
Erőt ad ez a jóra,

A bűnnel szembeszáll,
S a szenvedő szívébe
Tér megnyugvás és béke,
S nem árt sem élet sem halál.

Oh bár eljönne velünk
E percz mindenhova!
Oh bár el ne feledjük,
A szent esküt soha!
Im, leborulva kérünk,
E szent oltár előtt:
Közöld velünk, oh Isten,
Kegyelmed mindvégiglen,
S a jóra adj nekünk erőt!

Ámen.

Sántha Károly.

A protestáns népirodalom kérdéséhez.

„Ha megérik a gyümölcs: lehull fájáról“. Régóta érlelődik a prot. népirodalom eszméje is, várva a teljes érettséget; míg végre-valahára, csakugyan megérett s érett gyümölcsként vált el fájától. Az ige testté lett; az eszme alakot öltött: napvilágot látott a tulajdonképeni értelemben vett prot. népirodalom első terméke, a Farkas József és Scholz Gusztáv urak által szerkesztett „Protestáns népkönyvtár“ már eddigelé megjelent két füzetében s valószínű, hogy mire e sorok a sajtó alól kikerülnek, a 3-ik füzet is közkézen forog. Eltekintve, hogy megfelele tartalmilag azon czélnak, melyet elérni hivatva van: mindenek előtt, mint az eszme megtestesülését, szívből, örömmel üdvözlöm. Nem hiába indult hát meg az üdvös szellemi mozgalom ama cél érdekében, különösen e becses lap hasábjain, s éppen ennek egyik ügybuzgó szerkesztője, Kálmán Dezső által kezdeményezve, midőn a III-ik évfolyam 6-ik s 7-ik számában a „tetszhalott leányzót“ „életre ébreszteni“ iparkodott; majd pedig közelebb — négy évi agyonhallgatás után — mult évi 7-ik számban eleveníté fel újra, és mint a kézzelfogható eredmény bizonyítja, teljes sikerrel, a hosszasan elaludt nagyfontosságú kérdést, s iparkodott az eszmét lehető megtestesüléséhez juttatni, jóllehet, az előidézett s itt-ott hevessé vált tollharcz árán, melyet a felvetett kérdés egy és

más oldalról szült. Miután pedig az, a miért annyi fekete vér folyt — nem a jövő reménye és óhaja már, hanem a jelennek izlelhető gyümölese: hadd érvényesüljenek az egyesült erők a helyesen választott irányelvek alapján alkalmazott kritika nyomán, a nemes ügy előbbvitelét, felvirágoztatását célzó cselekvés terén, a prot. népirodalom érdekében úgy szellemi, mint anyagi oldalról.

Nem lehet czélom a „Protestáns népkönyvtár“ eddig megjelent füzetei felett bírálatot mondanom, mivel minden bírálatot fölöslegessé tesz s „Prot. egyh. és iskolai lap“ folyó évi 5-ik számában megjelent ismertetés, vagy helyesebben bírálat, melyen jóllehet a látszólagos szigor mellett is megérik a jóakarató szomszédság, — továbbá Borzsák Endre lelkésztársamnak e lap 2-ik számában „ab in visis“ „tartott“ s „jó spurius“-ra valló kritikája, — legfőként pedig a „Prot. egyh. és isk. lap“ f. évi 10-ik számában, mintegy a „Prot. Népkönyvtár“ szerkesztői által sugalmazott s a hiányokat beismerő kijelentése Sz. F. úrnak.

Röviden reflectálni óhajtok Borzsák Endre úr imént hivatkozott cikkének nem bírálati részére.

Miként Sz. F. úr kijelentéséből láthatjuk, meg a kezdeményezés természetéből kifolyólag joggal következtethetjük is, a „Prot. népkönyvtár“ szerkesztői meglehetősen szűkében vannak a népirodalmi termékeknek s pedig azon termékeknek, melyek a sok oldalról körvonalozott kívánalomnak s a célznak minden tekintetben megfelelnek. Nagy baj az ilyesféle vállalatnál, ha a szerkesztők kénytelenek a felett töprengeni, hogy vajjon a kéznél levő munkák közül melyek válnak be, annyival inkább, ha magoknak kell írni. E bajon pedig senki más, vagy legnagyobb részben „a nép erkölcsi orvosai“ a lelkészek segíthetnek. Ők a nép között élnek, s hivatásuknál fogva a néppel való mindennapi, sőt minden órai érintkezésre vannak utalva. Erényei és bűnei a népnek senki más által annyira nincsenek ismerve, mint a lelkészek által. Mi a célja a népirodalomnak? Gyógyítani a betegséget; hatni az erkölcsi erőre, fejleszteni a szellemet, nemesíteni az erényt, erősíteni a hitet, miként ezt koszorús püspökünk a „Prot. népkönyvtár“ 1-ső száma „czélunk“ czimű bevezető cikkében oly mesterileg előadta. A hivatottságot magokban érző lelkészek volnának tehát legelső sorban illetékes népirók. Vete-
teránokra is hivatkozhatni, kiknek csak akarni kell, hogy a

„Prot. népirodalom“ gyöngyeivel gazdagítsák ezen tért. Így p. o. abban a kincsbányában, melyből Baksay Sándor a „Patak bányáját“, a „Nagymama meséjét“ stb. kiaknázza, bizonyára van még több elrejtett kincs is, melyek — hisszük — ama nemes cél érdekében köztulajdonná fognak válni. Továbbá Kálmán Dezső „Csalánlevelei“ legelső levele a „Katona dolgok“ a „Prot. népkönyvtár“-ba rózsalevélnék is beillenék, csak ne restelkedjék a „Pap“ szerkesztése mellett ilyeket is szerkeszteni. Vagy Forgách E. humoros és mégis oktató, fejlesztő népies irányú dolgozatai. Nunc veni ad fortissimum virum: Borzsák Endre lelkész-társam is mestere a tollnak; a kritika helyett, vagy legalább e mellett ne terheltessék megereszteni egypár zamatos, prot. szellemű népies olvasmányt, s kövesse legelső sorban saját maga az általa adott helyes tanácsokat. Nem kevésbé szereti népünk a prózánál a költeményt is. E téren is örömmel mutathatunk a palástos költőkre, így p. o. az elsők között is legelsőre: Szász Károly, továbbá Fejes István, Sántha Károly, Támer János stb. Egy népies irányú, erkölcsi hatalommal bíró költői elbeszélés nem téveszti el hatását a népre soha.

A veteránok mellett próbálják meg erejüket az ifjabb gárdából valók is — ha hivatottságot éreznek magokban — s a gyakori kísérlet meghozza gyümölcseit.

Avagy miként Tolnay József e lapban is mondá egy alkalommal, czélszerűen lehetne válogatni az e nemű régi jelesebb munkák közül.

Protestáns neves írónk sem tagadnák meg hozzájárulásukat a nemes vállalat szellemi támogatásától. Jókay, Abonyi, — kinek a „Fonó krónikája“ mintha csak e célra lett volna írva, — továbbá P. Szathmári Károly, vagy az ifjabbak, de mégis jóhangzású nevet kivivottak közül Tóth József az „Ifjúsági iratok“ népies irányú szerzője és Csáktornyai Lajos „Szeressünk és megbocsássunk“ írója — mely utóbbi beszélygyűjteménynek legnagyobb része mintha éppen a prot. népirodalom számára lett volna írva. Ezek és mások. Nem kétlem, ha az intéző férfiak által megkerestetnek: szives készséggel, egyelőre — a vállalat ily zsenge korára tekintettel — díjtalanul mozdítanak elő a prot. szellem nevelését, a nép nemesítését czélnak megfelelő munkáikkal.

Nem általános érdeklődésből, mely a prot. népirodalom iránt

nyilvánult, bizton merem következtetni, hogy rövid időn meglesz a kivánt minőségű anyag s elkövetkezik az az idő, midőn olvasgatási hajlammal bíró népünk apránként beveszi a „czukorba áztatott gyógyító chinint“ s a „tejnek tápláló italát“.

Ha már megvan a prot. népirodalom teremtve s olyan lesz anyaga, a minőnek czéloztatott, második főkérdés az leend: hogyan jut el azoknak kezébe, kiknek szánva van? A colportálás kérdése!

E pontnál teljesen egyetértek Borzsák Endre lelkésztársammal, ki váltig szabadkozik és teljes joggal a helyes indokokból, Eötvös K. Lajos jóakarató megbízása ellen, a népirodalmi termékeknek a lelkészek által leendő közvetlen colportálását illetőleg. Nem egyéb volna ez, mint magának a cél előbbvitelének szándékos megakasztása. Elmondta ő az életből, a gyakorlatból merített való okokat. Már pedig más az elmélet, más a gyakorlat. Ugy elméletileg igen szépen van az elv felállítva: „a lelkészek és tanítók legalkalmasabb ügynökei ily vállalatnak“. Elméletileg helyes a valósággal is a legalkalmasabb reá, — azonban a gyakorlat meg azt mutatja, hogy velők szemben a nép nem alkalmas a colportálási művelet végrehajthatására. Czelder M. „Vasárnapjának“ voltam colporteurje egyidőben én is, s bár eleinte, részint becsületből, részint az újdonságtól vonzatra számosan előjegyeztették magokat, később azonban elpárolgottak egytől-egyig s nyakamban maradt egy jó csomó „Vasárnap“.

A lelkészek által eszközendő közvetlen elárúsítás ellen tehát én is tiltakozom, éppen a népirodalom érdekében. S hiszem, nem csupán ketten vélekedünk így, hanem számosan s mindazok, kik a magas idealis körből leszálltak a rideg realismus padlójára.

Nézetem szerint is czélnak megfelelően és haszonnal, a lelkészek erkölcsi támogatása mellett működő, a lehetőségig díjazott s kizárólag csak ezzel foglalkozó colporteurok árúsíthatják el a népirodalom leendő termékeit, a ki a népből való nép. Ékesen szóló példát hozhatok fel rá. K—i káplán koromban volt egy tisztos öreg barátom, jobb sorsra érdemes, viszontagságteljes életű kiérdemült lelkész, G. Sz y S l, ki — megmagyarázhatlan büszkeségből jó anyagi helyzetben levő gyermekei segélyét mindenkor visszautasítván — öreg korának napjait kizárólag irodalmi munkálkodása után tengeté. Kiváló előszeretettel művelte a népirodalmat,

most már nevet is adhatván neki — a prot. népirodalmat. Prot. szellemben, népies irányú és irányú rövidke elbeszéléseket irt, saját költségén kinyomatta s egy fizetett megbizottja által faluról-falura járattva, mindig a legnagyobb eredménnyel árúsítá el. Örömmel mondá egy-egy transport elkészítésekor: „ismét egy csapást mértem a ponyvairadalomra.“ A mit ő, egy ember, a maga erejéből sikerrel megtett és elért: hogy ne tehetnék meg és érhetnék el az egyesült erők.

Itt ismét egy kérdés merül föl — még pedig a legfogasabbak közül való —: hát a pénz? A munkák esetleges díjazása, a kiállítás, nyomtatás, elárúsító ügynökök díjazása? Ha megfelelő árban adatik, mint a „Prot. népkönyvtár“ most megjelenő füzetei, 20 krjával: éppen azok nem fogják megvenni és olvasni — ha százszor és ezerszer a nép szája ize szerinti lenne is más-különbben — a kiknek száma van; 5–600 példányt, vagy tán valamicskével többet is, megvesznek az ügybuzgó pátrónusok, papok, tanítók, elvértve kerül belőlük úgy egypár % a nép közé is. Mit használna különben az, ha a vállalat meg nem bukna is, mert nem engedné a papikar, ha azok nem épülnének, a kiknek kedvéért létesítettett a vállalat? Azt a mit a betegnek, jóakarató ápolója által elfogyasztott orvosság!

Nézetem szerint a lehető legmérsékeltebb áron lennének elárúsítandók az egyes füzetek, de nem ingyen, mint B. E. javalja, hogy alig érezze meg a máskülönbben is 100-féle teherrel megrótt szegény ember azt a csakis pár krajezárt, míg másfelől legyen értéke is előtte, mivel pénzébe került. Becsesebb az olyan tárgy, melyhez bizonyos áldozat árán jutunk, mint a mely önként kínálkozik. Ennek oka emberi természetünkben gyökerezik.

Figyelemre méltó ezikk van közölve ide vonatkozólag a „Néptanítók lapja“ f. évi 15-ik számában P. Szathmáry Károlytól, „Népirodalmunkról“ czimmel.

Ahhoz pedig, hogy ha nem ingyen bár, de számba is alig jöhető áron legyen adható: pénz, igen sok pénz kell. Megfelelő névleges alap pedig nincs még ez idő szerint s hosszú, hosszú idő múlva lesz.

Borzsák Endre lelkésztársam megpendité az eszmét, hogy a közalap és Baldácsi alap volna hivatva a nemes célhoz anyagiilag járulni. Én hozzáteszem még: a Luther-társaság is, melynek egyik célja a prot. népirodalom fejlesztése. De különösképpen

a közalap. Nem méltányos volna-e, hogy azon százezrekből, melyeket a nép filléreiből rak össze: adatnék vissza egy kicsike kis rész ugyanannak a népnek, más alakban, erkölcsi czélokra? Ez, a közalap rendeltetésével nemcsak hogy nem ellenkeznek, sőt annak teljesen megfelelő volna. Ugyanis zsinati törvényeinknek a közalapról szóló 216. §-a — melyben annak rendeltetéséről van szó — ezt mondja:

216. §. A magyar országos reformált egyházi közalap rendeltetése: — — — — —
a közalap erejéhez képest oly ügyek előbbre vitele, melyek az egyetemes egyháznak kiváló érdekeit képezik és csak egyesített erő által érhetők el.

Hát vajjon a népnek, ennek a mi — erényeit, de hibáit is megőrzött — prot. magyar népünknek a prot. szellemű népirodalom által való czélba és munkába vett nevelése, erkölcsi nemesbitése nem kiváló érdeke-e az egyetemes egyháznak? Én azt hiszem, hogy igen és hogy ama czél csakis egyesített erők által érhető el.

A Luther-társaság viszont hivatva volna megtenni a hasonlót maga részéről.

Az illető vezérférfiak illetékesek e tárgy bővebbi fejtegetésére.

Tantó János,
nag-,kajdacs ref. pap.

Áldozócsütörtöki egyházi beszéd.

Alapige: Márk 16: 14—20.

Mióta az ember gondolkodni képes, folytonosan él keblében az a sejtelem, hogy e földi élettel nem leszen neki egészen vége; hanem ezután egy másik, túlvilági élet következik. Igen! e sejtelem, e hit, mindig megvolt az emberben, de hogy az a világ, mely e földi élet után következik, hol folytatódik, hol vagyon, hol leszen, arra nézve az egyes idők népei eltérőleg vélekedtek és vélekednek. A Krisztus előtti népek azt hitték, hogy ama túlvilág a föld alatt, a föld belsejében vagyon; hogy a meghaltak lelkei oda mennek s ottan tovább élnek. Ezt a világot nevezték ők alvilágnak. És ebben a véleményben voltak a görögök, rómaiak, zsidók.

A Krisztus után következő népek, a ker. népek, már másként vélekedtek; ők ama túlvilágot nem le, hanem föl; nem a földbe, hanem az égbe helyezték. Az alvilágról, közönségesebb névvel, a pokorról, a keresztyén-ségben, a keresztyén népek is tudnak. Hiszen az apostoli hitvallás, ismeretesebb nevén, a Hiszekegy szerint Jézus „szálla alá poklokra, harmadnapon halottaiból föltámad, fölméne mennyekbe, üle az atya Istennek jobbjára“. Csak-hogy a ker. tan szerint Jézus oda leszállván, annak fejdelmét meggyőzte s azután győztesen, diadalmasan fölment a mennyekbe. S ez által a mennyeknek országát minden igaz követőjének megnyitotta.

De hol vagyon ez a mennyeknek országa? A régibb időben az a nézet volt elterjedve az emberek között, hogy az ama kék boltozat fölött van, a melyet mi, föltekintvén a magasba, szemeinkkel láthatunk; a régebbi időben azt hitték, hogy a mennyország a fölöttünk elterülő kék boltozaton fölül vagyon, hová a meghaltaknak, nevezetesen az igazságban, az isteni félelemben, a jóságban meghaltaknak lelkei szállanak és ottan tovább élnek.

A mint azomban az emberi tudomány tovább és tovább fejlett, az értelem kutatásait messzebb és messzebb folytatta, annál inkább megbizonyosodott, hogy az a kéklő boltozat, melyet mi szemeinkkel látunk és égnek nevezünk, nem képezi a földnek és mennynek határát; nem: mert az nem egyéb végtelen, megmérhetetlen térségnél, a melyben — a költő szavai szerint — ezer világok „rendre kerin-genek“, világok, melyeken épen úgy tenyészhetik növényi, állati s emberi élet, mint tenyészik a mi földünkön. Lehetséges, hogy azon világtestek egyikén van a túlvilág, a mennyország; lehetséges, hogy olyan égi testen létezik, a melyet az emberi kutató észnek eddig még nem sikerült fölfödöznie; lehetséges . . . de hol, melyiken van: azt meg nem mondhatjuk, azt nem tudjuk! Ebből azomban, testv. az Urban, nem az következik, hogy ama világ nem létezik, nem: csak az, hogy mi azt értelmünkkel, bármit tegyünk is, föl nem kutathatjuk, meg nem foghatjuk.

Ez a világ, melyet a ker. fölfogás mennyországnak, Isten országának mond, részben megvan itt e földön is,

közöttünk és bennünk, tehát részesei lehetünk, ha akarunk, ez életben is; de részesei lehetünk halálunk után is, ha azt tesszük, a mit Krisztus igaz követőjének kell tennie. Tanuljuk meg azért e mai napon, melyet Krisztus Urunk mennybe menetelének emlékére ünneplünk, tanuljuk meg azért e mai napon: Mit kell tennünk, hogy mi is a mennyországba mehessünk?

Hogy mi is a mennyországba mehessünk:

Hinnünk kell Jézus feltámadását,
Prédikálnunk kell Jézus evangyéliomát,
Cselekednünk kell Jézus parancsolatját.

Istennek szent lelke! szentelj meg most minket:

Tedd jóvá s hasznossá elmékedésünket. Amen.

I.

Hogy mi is mennyországba mehessünk, hinnünk kell Jézus föltámadását. „Utolszor, mikor ők tizenegyen együtt ülnének, megjelenté magát nekik, és az ő hitetlenségeket és sziveknek keménységét szemekre hányá, hogy a kik látták volna őtet föltámadottnak lenni, azoknak nem hittek volna“. A tanítványoknak több ízben volt alkalmuk Jézus feltámadásáról hallaniok és mégsem hitték. Hallották amaz asszonyoktól, kik az első husvét reggelén az ő sirjához menének; hallották a tanítványoktól, kik Emmausba utaztanak . . . és mégis volt közöttük olyan, a ki így szólott: „Hanem ha látandom az ő kezein a szegeknek helyeit, és bocsátom az én kezemet az ő oldalába, semmiképpen nem hiszem“. Oh mennyien vannak közöttünk is, testv. az Urban, a kik Krisztus tanítványainak, keresztyéneknek vallják, és pedig büszkén vallják magukat, a kik Tamás-ként ugyancsak nem hiszik Jézus föltámadását!? Mennyien vannak, a kiknek a föltámadott Jézus, ha úgy megjelenék köztünk, mint megjelent a tanítványok között, „az ő hitetlenségeket és sziveknek keménységét szemekre“ hányhatná!? Pedig mi is halljuk, hogy ő föltámadott, halljuk iskoláinkban, templomainkban: és mégsem hisszük! Többet mondok: nemcsak halljuk, de látjuk is azon cselekedetekben, melyeket a felebaráti szeretet, az ember-

baráti könyörület körülöttünk, sokszor rajtunk is, végrehajt; azokban a föltámadott Jézus világosan, szemmel láthatóan megjelenik előttünk. Igaz, hogy nem úgy, mint Tamásnak, a ki ujjait sebeinek helyébe, kezeit oldalába bocsáthatá, de azért megjelenik előttünk is: mert minden szép és jó cselekedet, mit a könyörület, irgalom, szeretet végrehajt, magát a föltámadott Jézust állítja elibünk.

Annak oka egyébiránt, hogy Jézus feltámadását nem hisszük, távolabb keresendő. Nem hiszik magát az Istent, ki Őt elbocsátotta; nem hiszik, hogy ő mennyből szállott alá, nem hiszik, hogy az emberiség megváltásáért jött alá e földre, nem hiszik, hogy bennünket megváltandó szenvedett kínos halált . . . és mivel mindezeket nem hiszik, nem hiszik föltámadását sem. S minthogy nem hiszik az atyát, nem hihetik a fiút sem, minthogy nem hiszik annak megváltói halálát, nem hihetik föltámadását sem.

Nekünk azonban, testv. az Urban, ha az ő tanítványainak nemcsak vallani akarjuk magunkat, hanem valóban azok is akarunk lenni, hinnünk kell ezeket, hinnünk kell, hogy ő föltámadott, úgy bemehetünk a mennyországba, mert hiszen ő maga mondja: „A ki hiend, idvezül; a ki pedig nem hiend, elkárhozik“.

II.

Hogy mi is a mennyországba mehessünk, prédikálnunk kell Jézus evangyéliomát. . . . „Elmenvén mind e széles világra, prédikáljátok az evangyéliomot minden teremtettnak“. Miután a tanítványok többszörös hallomás és magának a mesternek személyes megjelenése által meggyőződtek róla, hogy ő csakugyan föltámadott, ezen meggyőződésüknek, tudomásuknak, mely keblükben élt, kifejezést is adtak; a mennyiben a vett utasítás szerint csakugyan elmentek széles e világra, tanítottak „minden népeket, megkeresztelvén őket az atyának, a fiúnak és a szentlélek Istennek nevében“.

Nekünk is így kell tennünk, testv. az Urban, hirdetnünk, prédikálnunk kell az ő evangyéliomát, ha a mennyországba, melynek ajtaját ő megnyitotta előttünk, be akarunk menni. S ha hisszük az ő feltámadását, álta-

lában hisszük az ő földi működését, a dolog természetéből folyik, hogy az ő evangyéliomát, a róla szóló örvedetes hirt, prédikálni, hirdetni fogjuk! Hirdetni, prédikálni, mert hiszen az már természetünkben rejlik, hogy a mi jót, szépet, üdvöset tudunk, azt másokkal is közöljük, tudatjuk. Jézus evangyéliománál pedig jobb, szebb és üdvösebb e világon nem létezik.

Jézus evangyéliomát tehát hirdetniünk, prédikálniunk kell! És azért, hogy azt tehesük, nem szükség azt tenniünk, a mit tettek az ő tanítványai, a kik bejárták az egész ismert világot, csak hogy azt hirdethessék. Nem szükség; sőt ha akarnók is tenni: nem tehetnők! Egészen mások a mai viszonyok, mint valának az akkoriak. Akkor egy nyelv volt, — ha nem is uralkodó, legalább ismeretes mindenfelé — az ismert világon; azon az apostolok hirdethették az evangyéliomot, mindenki megértette őket; manapság nagy fáradsággal új nyelveket kell tanulnia annak, a ki az evangyéliomot akarná és akarja idegen népek között prédikálni, annál is inkább, mert azon népek, melyek körülöttünk laknak, mind keresztyének. Tehát ezek között, ha akarnók is, az evangyéliomot nem hirdethetnők, legalább olyan értelemben, mint az apostolok tevék, nem. Midőn tehát arról szólunk, hogy Jézus evangyéliomát prédikáljuk, azt egészen más értelemben kell vennünk, mint vették az apostolok idejében. Hirdessük azt saját környezetünkben. A pap: a szószékről; a tanító: az iskolában; a családapa: családjában; a családanya: gyermekei előtt; a gazda: a cselédjeinek . . . hirdesse, megtanítván őket arra, hogy szívüknek gondolati és szájuknak beszédi legyenek az Isten kedve szerint valók!

Ha így sziveinkben meggyőződésé válik Jézus föltámadása s aztán „a szívnek teljességéből szól a száj“, s azt, a miről hitünk folytán meggyőződöttünk, a Krisztus evangyéliomát prédikáljuk is, bemehetünk a mennyországba, mert nagy mesterünk szerint: Ha valaki vallást teszen ő róla az emberek előtt, ő is vallást teszen arról mennyei atyja előtt . . . a kihez föltámadása után elment, hogy megkészítse nekünk a mi helyünket!

III.

Hogy mi is a mennyországba mehessünk, cselekednünk kell Jézus parancsolatát. „Azok pedig kimenvén, prédikálnak mindenütt, az Ur együtt cselekedvén ő velök, és az ő beszédeket erősítvén a jelek által, melyek azokat követik vala“. A tanítványok mesterüknek parancsolatát, melyet nékik adott, mielőtt „fölviteték mennybe, és üle az Istennek jobbjára“, megértvén, megcselekeszik: el-, bejárják a világot és mindenfelé prédikálják az ő „evangéliomát“. Az Ur pedig együtt cselekedék velök: az ő beszédeket erősíté a jelek által, melyek azokat követik vala, mert a mint megmondotta: „Azokat pedig, a kik hien-denek, ilyen jelek követik: Az én nevem által ördögöket űznek, új nyelveken szólnak; kigyókat vesznek föl: és ha valami mérges állatot isznak meg, nekik nem árt; betegekre vetik kezeiket és meggyógyulnak“ . . . akként történt minden: betegetek tettek egészségesekké, külömbféle bajokban sinlődöket gyógyítottak meg; ördögöket űztek, kigyókkal szemben sértetlenek maradtak . . . Nekünk is így kell tennünk, testv. az Urban, cselekednünk kell az ő parancsolatát: és akkor bemehetünk a mennyországba!

És miben áll az ő parancsolata? Egyetlenegy rövid szóval ki lehet fejezni: az ő parancsolata a szeretet. Igen! ő azt parancsolja övéinek: Szeressétek az Istent mindenek fölött, szeressétek magatokat illendőképpen és felebarátaitokat mint önmagatokat! E nélkül, a szeretet nélkül, nem lehet hitünk, nem prédikálhatunk; vagy ha azt tehetnök és tennök is, hiábavaló volna prédikálásunk; mert a mint Pál apostol mondja: „Ha angyaloknak nyelvén szólnék is, a szeretet pedig nincsen én bennem, olylyá lettem, mint a zengő ércz és a pengő czimbalom, . . . és ha egész hitem volna is, úgyannyira, hogy a hegyeket elvinném helyökről, ha szeretet nincsen én bennem, semmi vagyok. És ha minden marhámat a szegények tápláltatásokra költeném is, és ha testemet a tűzre adnám is, ha szeretet nincsen bennem, semmit az nem használ nékem“. Ezt a parancsolatot, a szeretet parancsolatát kell cselekednünk, úgy, a mint azt Jézus meghagyá, Isten és ember iránt egyformán, akkor ő, az Ur, együtt cselekszik velünk!

Olyan dolgokat ugyan nem művelhetünk, mint az ő tanítványai műveltek; betegeket, legalább testieket, nem gyógyíthatunk, ördögöket nem űzhetünk, de vigasztalhatjuk a szomorkodókat, fölszáríthatjuk a sírók könnyeit, segíthetjük a gyöngéket, gyámolíthatjuk a szegényeket. . . És ha ezt cselekedjük: akkor bemehetünk a mennyországba; mert a mit cselekedünk egygyel az ő kicsinyei közül, azt ő vele magával cselekedjük.

Tehát, testv. az Urban, higgyük a Jézus föltámadását, prédikáljuk az ő evangyéliomát, cselekedjük az ő parancsolatát: akkor a mi jutalmunk bőséges lesz a mennyekben. Ámen.

Tolnai József,

ev. pap.

Egyházi beszéd.

— Himlő-oltáskor. —

Alapige: I. Mos. 21: 10—20. *„Mondá Sára Ábrahámnak: küld el a szolgálóleányt az ő fával egyben —, és vala Isten a gyermekkel“.*

Az Ábrahámtól elűzött s Beerséba pusztájában bujdosó szolgálóleány, Hágár az, kivel a szent leczkében találkozunk, és pedig a legelhagyatottabb állapotban, a legborzasztóbb körülmények között.

Utjának irányát nem jelzik árnyékot nyújtó lombos fák, meddig látása elhat, hőségverte pusztaság terül el előtte, hol a forró szél akadálytalanul száguldoz a kietlen téreken s lábai nyomát még forróbb homokkal temeti be pillanat alatt. Az égető nap hevesen lövelli rá perzselő sugarait, s a levegő, melyet beszív, folytón tódul az elepedt kebelbe, a nélkül, hogy csak egyetlen csepp viz találatná enyhítésére. S ő e rettenetes kietlenben egyedül, magánosan tévelyeg, nincs senki, a ki bátoritaná félénk szívét, ki gyámolíthatná fáradt lábait, ki útba igazíthatná téveteg szemeit.

Lehet-e az ily elhagyatottságnál rettenetesebb állapot, lehet-e az ily egyedüliségnél félelmesebb helyzet egy gyenge nőre? És mégis a szegény szolgálóleánynak nem

az a legfőbb baja, hogy annyira elhagyatva, oly egyedül van. Nem! ő nem érzi most saját egyedüliségét, nem gondol a veszélyekre, melyek érhetnék, sőt nem féli még a halált sem, mely a forró légben körülte ólálkodik. Egészen elfeledkezik magáról, s csak arra gondol, kit jobban szeret életénél; csak gyermekének borzalmas kinjai gyötrik őt. Szemei mozdulatlanul nézik annak hervadt ajkait, görcsösen rángatózó gyenge tagjait; s szive mindinkább szorul, a mint annak halvány arcán, beesett fénytelen szemlein a legkinosabb halál jelei mind világosabban kezdenek mutatkozni. És ő nem bír segíteni; nincs egy csepp víz, melylyel szomját enyhithetné; nincs egy falat kenyér, melylyel éhségét csillapíthatná, elfogyott az útravaló, a darab kenyér, a tömlő viz, melylyel Ábrahám kifizeté, útnak bocsátá! Ez az, a mi gyötri, kinozza. De mit tegyen? hová, kihez forduljon a néma pusztaságban? oh, számára nincs más teendő a keserű lemondásnál. Azért elmenvén leüle ellenében a gyermeknek, távol, mert ezt mondja: nem akarom látni, mikor a gyermek meghal; és ellenében ülve, nagy felszóval sira.

De az Ur meghallá a gyermek jajkiáltását, s fölnyitá az anya szemeit, hogy meglátná a közel levő kútfőt, és abból meritvén, életre hozná alélt gyermekét.

Ker. gy.! Van egy nyavalya, mely mint kelet forró lege égeti a belső részeket, emésztő tüzével süti össze a testet, rémitő kinok közt, elevenen rothasztja el a gyermeket anyja ölében, s a remegő anya hasztalan tekint, hasztalan kiált segedelemért, mint Hágár, s ha nem akarja látni keble szerelmének gyötrelmes haláltusáját, nincs más teendő számára, minthogy kövesse Hágár példáját, menjen el és a távolban sirja el fájdalma könnyeit.

Nevezzem-é e nyavalyát? mondjam-e, hogy ez a hólyagos himlő s éppen ama földrészek szülötte, hol Hágár sirt s kiáltott irgalom és szabadulás után. Több mint ezredéve, mióta e nyavalya, mint mérges kigyó mardossa Európánk gyermekeit s a népek irgalom és szabadulás után kiáltanak. Késett a szabadulás, de nem maradt el, mert végre megszáná Isten az emberiséget, s miként Hágár

fiának szavát meghallván, anyja szemeit fölnyitá s megmutatá neki a kútfőt, melynek vizével gyermekét életre hozhatá: úgy meghallá a népek kiáltását is, s megmutatá az életadó kútfőt, az óvszert a mentő himlőben, melynek ereje megállitá az egész világot pusztító himlőnyavalyát, mint hajdan az Urnak szava a Dávid országát pusztító döghalált megállitá Arauna csüre mellett. II. Sam. 24: 16. Igen! megállitá, de meg nem ölé, mert felvont ijjal, mérges nyíllal áll folyvást, s ha nem öltünk ellene pánczélt: sebez, nyomorékká tesz és gyilkol.

Szülők! édes atyák s anyák! kiknek ép és szép gyermeket adott Isten, miért nem siettek mindnyájan, miért késedelmeznek, sőt vonakodnak közületek oly sokan használni a kútfőt, a csodaforrást, melyből egy parányi csepp megmenti az épségnek, az életnek a gyermeket? Miért, oh miért? kérdem s keresem az okot.

I.

Kételkedtek talán, s nem biztok a védhimlő óvó erejében, mentő hatásában. Csodálatosnak mondanám a bizalmatlanságot, ha a jelen esetben egyenesen bűnnek nem kellene neveznem. Midőn valami baj, nyavalya környékezi meg házatokat, kapkodtok mint a vízben fuldokló még a szalmaszálhoz is, elfogadtok minden képtelenséget, mit tudatlanság ajánl, használtok minden haszontalanságot, mit babona diktál, hisztek és biztok jóhatásában oly szereknek, melyeket tudomány s tapasztalás nem igazolt, s melyeknek csak bűvös igék és hókuszpókuszok adják meg a csodaszer látszatát; és itt, hol a tudomány és a tapasztalás kezefogva kínálják az épség és egészség óvszerét: kételkedtek, bizalmatlankodtok. Miért? Talán, mert fordulnak elő gyéren esetek, midőn a védhimlő beoltása daczára is meghal a gyermek, vagy mert azokon akadnak meg szemeitek, kik a himlő épség és szépség duló pusztításait hordozzák arczaíkon? Nem tagadom, hogy fordulnak elő ily esetek, de kérdés, hogy ezekben helyesen és eredménynyel lett-e alkalmazva az oltás? És ha fordulnak elő ily esetek, azok ma már nem az oltás hasznos és szükséges volta ellen szólnak, hanem

csak azt bizonyítják, a mit senkisésem tagad, hogy az emberi ész véges, az emberi munka tökéletlen. Isten az embert felséges tehetségekkel ajándékozta meg, melyeknél fogva saját maga és embertársai javára sokat gondolhat, akarhat és tehet; sokat, de nem mindent, mert ész, akarat és tett határok közé van szoritva, a lassú fejlődés, a társadalmi viszonyok s a rövid élet határai közé; azért a leg-hosszabb tapasztalásban is van némi fogyatkozás, a leg-nagyobb erőben némi gyengeség, s a legmélyebb bölcseségben is csalhatóság; és bármint akarjunk, erőlködjünk, bölcselkedjünk is, mégsem szerezhetjük meg magunknak a varázshatalmat, mely számunkra a sikert minden körülmények közt biztosítsa, mert túl az emberi számitáson, felyül a töredékeny erőn és csalódható bölcseségen, Isten magának tartá fenn a csalhatatlanságot.

Azomban bár ez így van, nem következik, hogy az emberi ész- és munkától megtagadjunk minden sikert és érdemet. Mi lenne belőlünk, ha kételkedéssel állanánk meg minden előretörekvés s jóakarát előtt? Hiszen ekkor elítélne bennünket a józanész s jajt kiáltana fejünkre a tapasztalás. Igaz, hogy az ember sorsa és története fel-tétlen urává nem teheti magát, de erős akarat sok nehézséget legyőz, a fenyegető veszély oly mértékben veszi erejét, a mint az ember tapasztalásból szerzett több-több eszélylyel megy vele szembe; s ki tudná megmondani, hogy a tudomány hány ezer és ezer, elébb elháríthat-lannak vélt akadályt háritott el az emberi jóllét útjából. Mert a tudomány hatalom, hatalom önmagunk, környe-zetünk s a természet fölött; s ha mindent nem tehet, mert ez isteni tulajdon, de el kell ismerni, hogy nem csekély mértékben járult az emberiség jóléte előmozdításához. Szembetűnő példa erre nézve maga a himlő-oltás. Rette-netes volt az a pokoli öldöklés, melyet a himlő csak egy századdal is ezelőtt földrészünkön véghezvitt. Mint a vihar, ha végig söpör az erdő fölött, ezernyi ezer levelet szag-gat s ágat tör le a fákról: úgy pusztított falukban és városokban. Kétségbevonhatlanul be van bizonyítva, hogy mielőtt az oltás szokássá lett, a népesség $\frac{1}{10}$ — $\frac{1}{12}$ -e esett áldozatul a himlőnek, a gyermekek összeségének pedig

fele; vagy hogy világosabban fejezzem ki magamat: évenként 400,000 ember halt meg himlőben csak Európában. S be van bizonyítva, hogy a beoltottaknak sokkal nagyobb százaléka van megoltalmazva, mint a be nem oltottaknak; hol a kényszeroltás fogantatba lett véve, a halandóság $\frac{1}{50}$ -re szállott alá. De miért messze menni bizonyítékokért, hiszen, ker. af.! különösen ti öregek, ha figyelemmel szélylyel néztek, lehetetlen magatoknak is észre nem venni, hogy sokkal, de sokkal kevesebben vannak ma már, mint voltak a ti gyermekkorotokban olyanok, kiknek ama rettenetes nyavalya letörülhetlenül véste arcukra pusztító nyomait; s így ti magatok is tanúskodhattok a mellett, hogy a védhimlő csakugyan véd és oltalmaz. S midőn magatok tanúskodhattok a mellett, nemcsak csudálkozom bizalmatlanságtok fölött, de egyenesen véteknek kiáltom azt. Oh miért vétkeztek készakarva önmagatok és a gyermek ellen? Miért nem siettek mindnyájan, miért tartózkodnak oly sokan beoltatni gyermekeiteket?

II.

Talán sajnáljátok őket még amaz egyszerű műtétnek is alávetni? Oh a kegyetlenségnek, a szeretetlenségnek mennyi neme rejtőzik a gyengédség, a szeretet álarcza alá, és hány ember van, ki elmondhatja nemcsak mint panaszt, de mint erős vádat: én boldogtalan, szerencsétlen, nyomorult ember vagyok, mert szüléim nagyon szerettek. Hogy a szülő szeresse gyermekét: ez természetes és kötelesség is; de egy okos szülőnek nemcsak jelenében, hanem jövődjében is kell szeretni gyermekét, és azért a jövődjéért nem szabad elmulasztani semmit, a mi szükséges, még ha az a mulasztás jól esnék is a szívnak; azért a jövődjéért meg kell tenni mindent, a mi kell, még ha a szem könnybe tólul, ha a szív fáj is. Mert nem a majomszeretet mutatja az igazi szülőt, miszerint elégnek tartja kebléhez szorongatni kicsinyeit, hanem az önuralkodással párosult szigorú gond, mely megtagad a gyermektől sokat, a mit kíván, de szüksége rá nincs, s elkövet a gyermekkel a mi neki nem tetszik, de rá nézve hasznos; és midőn a jelennel bibelődik, mindig a jövődjét

tartja szeme előtt. Az oly szülő, ki tudja szeretni gyermekét annak jövőjében is, és azért a jövőért kész és bátor pillanatnyi szenvedést szerezni magának és gyermekének is, az oly szülő sok kellemetlenséget és fájdalmat hárít el jövőre nézve a gyermektől s ennél fogva önmagától is. Nemes czélú fáradozása tehát maga után hozza természetes jutalmát. Mig ellenben a szülői helytelen gyengédségből származó mulasztás, és a szigorú kötelesség teljesítésétől való vonakodás számtalan gyermeknek okozott már romlást, szüleinek pedig bánatot. Borzasztó következményei vannak sokszor annak, ha a szülék kötelességeikkel csak játszanak. Ez a játék bűneikké lesz, és minden következményeiért gyermekeikkel együtt lakolnak. Játszik pedig kötelességeivel mind az a szülő, ki saját szive pillanatnyi fájó érzése kikertülése végett halogatja, mulasztja azok teljesítését, különösen játszanak pedig mindazok, kik csak o k t a l a n szánalomból nem oltatják be gyermekeiket. Oktalannak mondom e szánalmat, mert hiszen az egész műtét oly egyszerű, magában és következményeiben oly fájdalom nélküli, hogy alig hasonlítható össze egy szűnyogcsipéssel. A mit az orvos tesz, az csak a bőrnek gyenge fölnyitása, melyet a gyermek alig érez meg, és ha mégis sirásra fakad, ezt nem fájdalom, hanem az idegen arcz látása, idegen kéz érintése, a szokatlan eljárás okozza, s legtöbbször pedig egyenesen amaz aggságos és szánalmas kifejezés, mely a szülék arczán mutatkozik, s melyet az ártatlan gyermek észrevesz. Oltásban még nem halt meg, sőt még csak meg sem betegedett egy gyermek is.

És ha némi fájdalommal járna is az oltási műtét, nem alá kell-e még azon esetben is vetni a gyermeket, hogy megmentésétek egy végetlenül nagyobb és hosszabb tartó fájdalomtól, egy napokig, sőt hetekig kinzó betegségtől, mely fekélyekkel borítja be, folyton lángoló máglyán égeti el az egész testet s melyből ha meggyógyul a beteg, szerencse ha csak elégtelenítve s nem pedig elnyomorodva kerül ki. Nemcsak őt mentitek meg az épség és egészségnek, hanem magatokat is sok és nagy fájdalomtól kiméltétek meg; mert napokat tölteni, éjeket virasztani a beteg ágya mellett, látni kinjait, hallani lázban égő keble

pihegését, fájdalmas esdekléseit, remegve félteni életét: nem százszoros fájdalom-e? Hát midőn az egykor ép és szép gyermek eléktelenítve, nyomorékon áll előtökbe: nem a sirig kinzó fájdalom-e az arra való emlékezés, hogy volt idő, midőn megmenthettétek volna annak épségét és szépségét. Vigyázzatok azért szülék, vigyázzatok! s ne adja az Isten, hogy midőn ti vak szeretetből sajnáljátok egy kis sirásnak kitenni gyermeketeket: a miattatok nyomorékká lett gyermeknek jajjai átkot kiáltanak arra a szeretetre. Az az átok kárhozatotokká lesz, sirva mentek miatta a koporsóba. Akarjátok-e ezt? Oh ki akarhatná? Miért nem siettek tehát mindnyájan, miért tartózkodnak közületek oly sokan beoltatni gyermekeiket?

III.

Talán közönyös dolog elöttetek, hogy élnek-e, vagy meghalnak? vagy talán óhajtjátok is gyermeketek halálát? Tartózkodva mondom ki e rettenetes szót, alig merek rátok tekinteni jó szülék, kik érzitek s valljátok: „az Urnak örökségi a fiak, s az asszonyi állat méhének gyümölcse jutalom“, kik tudjátok s mondjátok: „boldog és megáldott ember az, kinek fiai, mint az olajfának ágai, úgy ülnek asztala körül“, kik oly féltő szeretettel karoljátok őket kebletekre, véditek és oltalmaztatok őket, dolgoztok, küzdötök és szenvedtek értük. Látom szemeitekben a szemrehányó ellenmondást, s higyjétek el, szeretném visszavonni szavaimat, és azt mondani: nincs, nem is lehet oly szülő, ki képes óhajtani gyermekének halálát, s ez óhajtásból elmulasztani azok iránti kötelességét. De ha én nem szólok, kiált a tapasztalás, és elmondja, hogy sok apa mint lesz ellenségévé annak, a kit nemzett, sok anya mint nem könyörül azon, kit világra szült; elmondja, hány szülének ajkairól hallhatni a szavakat: „minek féltsem annyira a haláltól gyermekeimet, holott annyian vannak, hogy nem győzők rájuk keresni, nem tudom őket tisztességesen nevelni, taníttatni, s ha felnövekednek is, csak nyomorúságra nőnek föl. Jobb ha az Ur még most magához veszi

őket“. Rettenetes dolog! Az oktalan állat nem ismer kötelességet, de szereti, őrzi és félti kicsinyeit, táplálja őket hiven s panasz nélkül, fedezi tulajdon testével, sőt szembe száll értük a fenyegető veszedelemmel: és te ember, ki oly túlzott büszkeséggel utalsz oktalan állatok fölötti elsőségedre, ha nem vonhatod, legalább óhajtod gyermekekre a megölő veszélyt.

Miért?

Szegény vagy s nem bírod táplálni gyermekeidet! Oh nem vagy szegényebb annál a szolgálóleánynál, kit Ábrahám egy kenyérrel s tömlő vízzel eresztett világgá, kinek midőn a pusztában vele találkozunk, nincs már egy falatja, egy csepp vize, melylyel táplálná, fölfrissitné magát és gyermekét, s még az sincs, a kitől kérhetné, vagy munkájával kiérdemelhetné! És nézd, mégsem mondja: szegény vagyok, nincs kenyérem, nem tudom táplálni gyermekemet, bárcsak az Ur magához venné! Hanem inkább nagy felszóval sir és jajgat, midőn el kell azt vesztenie, és elmenvén leül ellenében távol, mert nem akarja látni mikor meghal. Nézd és szégyeld magadat te, ki a mai korban s társadalmi viszonyok közt, midőn minden, ki dolgozni tud és akar, kaphat munkát, és hű munkájával megkeresheti magának és övéinek kenyérét, te ohajtod gyermekeid vesztét s ez ohajtásból eltávozol messze szülői kötelességedtől, mert látni akarod annak halálát.

Miért?

Szegény vagy s terhedre van a sok gond és fáradság, melyet gyermekeid nevelése okoz? Nem vagy szegényebb Hágárnál, s a gyermekeidről való gondoskodás nem lehet terhesebb rád nézve, mint volt arra az elüldözött szolgálóleányra. Mennyivel könnyebb lett volna bujdosása, mennyivel gyorsabban juthatott volna célhoz, menedékhez, ha csak maga bujdosik, ha nem kellett volna gyermekéről is gondoskodni. És nézd, mégsem mondja: terhemre van ez a gyermek, nem haladhatok, boldogulhatok miatta, bárcsak magához venné az Ur. Hanem inkább nagy felszóval sir és jajgat, midőn el kell azt vesztenie, és fájdalmában elmenvén leül ellenében távol, mert nem akarja

látni mikor meghal. Nézd és szégyeld magadat te, ki a mai korban, midőn a társadalom is segíti a szegény szülőket gyermekeik fölnevelésében, ohajtod gyermeked vesztét s messze távozol szülői kötelességedtől, mert látni akarsz annak halálát.

Miért? *)

Szegény vagy, s aggaszt gyermekednek nyomorult jövője? Nem vagy szegényebb annál a szolgálóleánynál, ki száműzöttként bujdosik Beerséba pusztájában s hazát keres gyermekének. Még jóformán el sem indult bizonytalan útján, s már elfogyott az útravaló, az apai örökség, az egy kenyér és tömlő víz és a gyermeknek a pálya kezdetén érezni kell a nyomorúságot, szenvedni kinokat, az éh-szomjhalál égető kinjait. Szegény anya! fogd le nyugodtan haldokló gyermeked szeméit, s aztán eredj tovább a te útadon; jobb neked, de jobb annak is, ha meghal. Mert a jövőben mi várhat egy apától eltaszított gyermekre más, mint nyomor, egy szolgálóleány gyermekére más, mint szolgaság, egy idegenben bujdosóra más, mint üldözés és megvettetés. De nézd csak te gyáva szivtelen, mégsem mondja az a szegény anya: bárcsak az Ur magához venné! Hanem inkább nagy felszóval sir és jajgat, midőn el kell azt vesztenie, és fájdalmában elmenvén leül ellenében távol, mert nem akarja látni mikor meghal. Nézd és szégyeld magadat te, ki a mai korban, midőn annyi ezer módja van a tisztességes megélhetésnek, midőn annyiféle pálya nyílik a hiven küzdeni akarónak s a szegény származás nem zárja el az érdemes előtt a magasra emelkedés útját, ez áldott haza földén, hol jobb- és balkezded felől hangzik a bátorító szó: *„gyermek voltam és immár megvénhedtem, de nem láttam soha, hogy elhagyott volna az igaz, és kenyérkereső magva“* Solt. 37: 25., te a jövőtől féltve, ohajtod gyermeked vesztét, s eltávozol messze a szülői kötelességtől, mert akarsz látni annak halálát.

Vigyázz, hogy ez a bűnös ohajtás kinzó pokloddá ne legyen életben és halálban. Mert hátha csak félig tel-

*) Helye volna itt még egy „miért“-nek: Gazdag vagy, s azt akarsz, hogy szép vagyondod majd gyermekeid között sok felé ne oszoljon? stb. L. S.

jestül; hátha a gyermek nem hal meg, de egész életén keresztül hordozza testén a himlő romboló hatalmát. Hányszor van, hogy mély sebhelyekkel ékteleníti el azokat az arcokat, melyeken a szépség rózsája mosolygott. Nem látjuk-e, hogy sokakat a látástól foszt meg, kioltván a szemek fénylő világát; másoktól a hallás tehetségét, a beszélés képességét rabolja el; némelyeknél az ember dicsőségét az okosságot támadja meg, és buta lesz az, kit Isten világos értelemmel okos embernek teremtett. Jaj a szülőnek, kinek gondatlansága miatt veszett el a gyermek, kinek lelkén ily vétek terhe fekszik. Az a nyomorék test, a lélek ama kialudt világa egy örökös szemrehányás, mely elkísér a sirig, el az örökkévalóságba, és kinez itt és gyötör ott.

Ker. gyül.! Pusztitva jár körülöttünk közelben és távolban e rettenetes nyavalya. Mint a mérges kigyó, mely a Kanaán földén mardosá Izrael népét, annyira, hogy sok nép halna meg Izraelben: úgy fojtogatja ez is a nagyokat és kicsinyeket. Hozzánk hallatszik a szenvedők jajkiáltása, a haldoklók halálhörgése. A rémes hírekre megremeg minden gyermekét forrón szerető szüle szive. De ne féljeteK, csak higjeteK! Ott a pusztában Izrael népe előtt Mózes egy érczből öntött kigyót emelt föl, melyre minden, ki a kigyótól megmarattatik, ha rátekintett, meggyógyult. IV. Móz. 21: 8—9. Vannak ti nektek is MózeseiteK, kik mutatják az óvszert: himlő ellen a védhimlőt. Ne forduljatok el MózeseiteKtől, ne késedelmezzeteK tekinteni a fölemelt rézkigyóra s nem árt a fullánk. De jaj ha oktalan kételkedés, gyáva száanalom, bűnös félelemből ezt tenni elmulasztjátok, s gyermekeiteK áldozatokká lesznek: a késő bánat mint mérges vipera fogja tépdetni sziveteKet, és e kigyómarás ellen nem fogtok találni gyógyszert. Hasztalan mentiteK magatokat Isten és magatok előtt, hasztalan mondjátok: nem használtam az óvszert, mert én nem biztam óvó erejében, én nagyon szerettem gyermekemet jelenében, én nagyon féltettem jövőjében. Az a bizalmatlanság bűnötök, az a szeretet vádolótok, az a félelem elkárhoztatótok lesz. Miért tennéteK magatokat bűnösökké, miért tennéteK ki magatokat vádnak,

kárhozatnak, midőn könnyen nyugalmat, örömet szerezhettek magatoknak. Nézzétek Hágárt: ő is szerette, ő is féltette gyermekét, s midőn meglátta a kútfőt, nem habozott, kételkedett, hanem sietett abból meríteni, s innia adván a gyermeknek, a félholt megéledt és az Ur lakozék a gyermekkel. Kövessétek példáját: siessetek az életadó kútfőhöz, használjátok áldott cseppjeit s aztán ne féljeteK, mert az Ur leszen veletek. Amen.

Földvári László,
vác-hartyáni ref. pap.

Beszédvázlatok.

Jubilate (Ján. 16: 16—23.)

A)

„Egy kevés idő múlva minden jobbra fordulhat“. Lássuk.

I. Min alapszik ez igazság?

1. Jézus beszédén 16, 20.*) Ezs. 54, 7.

Zsolt. 30, 6. I. Pét. 5, 10.

2. Egy, az életből meritett példán 21.

3. Kegyes emberek tapasztalatain, 20.

a) hogy a mély gyász

b) mily gyorsan örömmre fordulhat.

II. Mily jól esik ez igazság tudata?

1. Erősít a béketúrásban.

2. Vigasztal szép jövővel,

a) elválás nélküli viszonzlással, 22.

b) szünet nélküli örömmel, 22.

c) fogyatkozás nélküli ismerettel. I. Kor. 13, 12.

B)

„Földi éltünk változandó“. Fontoljátok meg e szót

I. ti örvendőK 16. és tanuljátok meg

1. az örömet hálával fogadni,

*) E számok itt s ezután következő helyeken is a tectust jelzik.

2. az örömet mérsékelve élvezni,
3. az örömet jól felhasználni.

II. Ti bánkódók 20. — és tanuljatok meg

1. istenfélően meghajolni a szenvedés alatt,
2. dicső győzelemre jutni a szenvedés által,
3. nyugodtan várakozni a szenvedésben.

Cantate (Ján. 16: 5—15.)

A)

„Miért jó a tanítványokra nézve, hogy Jézus az Atyához ment?“ Mert

I. szomorúságukban megvigasztalja 6, 7.

1. az akkori tanítványokat
 - a) a bucsúzás,
 - b) az elhagyatottság fájdalmai közt;
2. a mostani tanítványokat — hasonló fájdalmak közt;

II. félenkségükben bátorítja

1. az akkori tanítványokat, 8.
 - a) hogy a bűnt megfeddhessék, 9.
 - b) az igazságot hirdethessék, 10.
 - c) s a világot az örök ítéletre figyelmeztethessék, 11.
2. a mostani tanítványokat is bátorítja — hasonló félenkségben;

III. lelki sötétségükben világosságot teremtett 12.

1. az akkori tanítványoknak,
 - a) hogy az igazságot teljesen és tökéletesen megismerhessék, 13.
 - b) hogy az igazság mellett világosan és győzedelmesen tanúskodhassanak, 14.
2. a mostani tanítványoknak — hasonló világosságot — hasonló lelkisötétségben.

B)

„Az elmaradt kérdés: Hová még? — Vizsgáljuk

I. milyen körülmények közt várható az.

1. Jézus kijelenti, hogy el fog távozni s várja e kérdést — de a tanítványok hallgatnak, 5.

2. az életben nem szabad e kérdést elhallgatnunk, midőn

- a) az elválás órája üt — haldoklás,
- b) forduló utak jönnek — keresztelés, confirmáció, esküvés, költözés, kivándorlás;

II. mi czélból kell feltennünk azt?

1. Jézus üdvös tanításokat és intéseket akar hozzá csatolni, 7—15.

2. a mi életünkben e kérdés

- a) adjon hasznos utasításokat,
- b) vezessen üdvös elmélkedésre és elhatározásra.

III. miért marad el az oly gyakran?

1. a tanítványoknál a szomorúság miatt, 8.

2. nálunk hasonló szomorúság, kislelkűség, az emberektől való félelem, könnyelműség és a világ túlságos szeretete miatt.

Rogate (Ján. 16: 23—30.)

Imádkozzunk hiven Jézusunk nevében,
Segítségünk ekkor mindig biztos leszen.

Lássuk:

I. hogyan kell Jézusunk nevében imádkozni?

1. rosszul imádkozunk, ha

a) csak említjük a nevét, pl. a mi Urunk Jézus Krisztusért,

b) ha a Jézus adta imákat szív és ész nélkül ledaráljuk, pl. Miatyánk;

2. helyesen imádkozunk Jézus nevében, ha imádkozva Jézusra — a mennyei Atya fiára — hivatkozunk 23, 26, 27, 28., ha Jézusra támaszkodunk kérésünkben, így tehát

a) ha Jézus ígérete által fellelkesítve

b) és Jézus példányszerű imádkozását követve, oly magasztosan, bensőleg, odaadólag és alázatosan imádkozunk mi is, mint ő;

3. ki imádkozik így? 24.

a) minnyájunknak így kellene, hisz mi is Jézus tanítványai vagyunk,

- b) mégsem imádkozunk így, majd az ima ereje iránti bizalmatlanságból, majd Jézus iránti közönyösségünk folytán.

III. Hogyan segít a Jézus nevében való imádkozás?

1. ép azt a segílyt hozza meg, melyet kívánunk 23.
 - a) a meghallgatás bizonyossága Jézus sz. ígére-
tén alapszik 23, 24. és Isten szeretetén azok
iránt, a kiket szent fia iránt tanúsított hitü-
kért és szeretetükért megakar jutalmazni. 27.
(Ha imádkozod: Jézusért, Isten mondja rá az
ő Amenjét.)
 - b) Kifogások a meg nem hallgatott imák felett.
Ezek nem az imát, hanem az imádkozót illet-
hetnék csak; azt, a ki nem Jézus nevében,
hanem saját nevében imádkozik; a ki csak
a szenvedés idején vagy csak vasárnap imád-
kozik s akkor is csak földi javakért, a ki nem
várja meg az ima meghallgatását, hanem min-
dig csak türelmetlenkedik.
2. Egy még nagyobb becsű adományt hoz. 24. A
szenvedés után örömet
 - a) az Urban és mennyei javakon,
 - b) teljes örömet, mely nem fogy el, nem szűnik
meg s a melyet nem unhatunk meg, mert az
minden ima meghallgatással növekszik.

Exandi (Ján. 15: 26—16. 5.)

„A mai evangyéliom a közelgő Pünkösdot
hirdeti“. Lássuk:

I. Miről szól?

1. a közelgő pünkösdi vendégről, 26. Csel. 2, 1—3.
2. a közelgő pünkösdi szónokról, 27. Csel. 2, 4.
3. a közelgő pünkösdi gúnyolókról. 16, 2—4. Csel.
2, 13.

II. Mire int?

1. készüljünk a pünkösdi vendég fogadására, 26.
2. hallgassuk meg a pünkösdi szónokok beszédét, 27.
3. fegyverkezzünk a pünkösdi gúnyolók ellen. 16, 1.

Pünkösd I. (Ján. 14: 23—31.)

„Milyen hatást tesz a Szentlélek szivünkre?“

I. Vigasztal 26.

1. ha Isten ver — szenvedéssel,
2. ha világ ver — ellenségeskedéssel,
3. ha lelkiismeretünk ver — vádakkal.

II. Tanit 26.

1. az igazság megismerésére,
2. az igazság cselekvésére,
3. az igazságtalanság tűrésére.

III. Emlékeztet 26.

1. mások bűnei felett ne legyünk önhittek, Luc. 18, 9.
2. cselekedeteinknél ne felejtjük Isten igéjét.

Pünkösd II. (Ján. 3: 16.)

„Miért oly kedves mindenki előtt a mai alapige?“ Mert az oda mutat Isten szeretetére, a mely

- I. oly leereszkedő: „Mert úgy szerette Isten“,
- II. oly széleskörű: „e világot“,
- III. oly gazdagon ajándékozó: „hogyan az ő egyetlen egy szülött fiát adná“,
- IV. oly keveset követelő: „hogyan minden valaki hiszen ő benne“,
- V. oly végtelenül boldogító: „el ne vesszen, hanem örökéletet vegyen“.

Schultze után:

König Béla,

izm. ev. s. pap.

Aldozócsütörtöki ima.

Isten, vigasztalásnak Istene! Jézus megdicsőíttetésének ez emlékünnepén háládatos tisztelettel emeljük fel hozzád szivünket, hogy kimutassuk áldozócsütörtöki örömiinket. Óh mert mi lehetne szentebb és nemesebb öröm, mint a mi jóltevőnknek, az emberiség boldogítójának felmagasztaltatása feletti öröm?!

Hála neked Atyánk! ez örömért, hogy Jézus szenvedését dicsőség, halálát halhatatlanság váltotta fel. Hála neked

Atyánk! hogy a szomorkodó tanítványokat megvigasztaltad; szívökbe bizalmat és hitet csepegtettél, mely nélkül nem bírták volna meg a veszteség fájalmát s nem bírtak volna búcsút venni az olajfák hegyétől.

Isten édes Atyánk! mint a tanítványok az olajfák hegyén, mi is megállhatunk még olykor-olykor egy sötét koporsó vagy sirhalom fölött, megállhatunk még könyezve, sirva, -szent egeid felé tekintve vigaszért: oh küld el akkor hozzánk a vigasztalás angyalait; hadd csepegtessenek azok sziveinkbe bizalmat és hitet; bizalmat az élethez, hitet az örökéletre, reményt a viszonttalálkozásra, szent fiadért a Jézusért kérünk. Amen.

Kőrösi István,
alacska ev. ref. pap.

Konfirmációi beszéd.

1886. év aug. 22. Lónyay Margit grófnő hitbeavatása alkalmával, az úrvacsorája előtt mondandók végeztével, mielőtt az osztás kezdetett volna, a konfirmálandó grófnő és családja az úrasztala köré állottak s lekipásztor a konfirmációi ténykedését következő beszéddel nyitá meg:

Nagyfontosságú és örökre emlékezetes mozzanatokban az emberi élet nem oly szegény, mint azt az önző, vagy rideg gondolkozású emberek szeretik állítani. Igaz, hogy tudni és akarni kell ám ezen messze kimagasló pontokat felkeresni, jelentésük és hatásuk erejét meg-megújítani.

Természetes, hogy némelyek ezek közül gonosz emlékezetűek, s lidércnyomásként nehezülnek kedélyünkre, a rájuk való visszagondolásra a lélek — egy-egy sötét árny vonulván keresztül világa felett — összerázkódik; de hála és örök dicsőség legyen a mennybéli felséges Istennek! vannak oly kiválóan nemes jellegű, üdvös befolyású jele-
netek is, melyek úgy tűnven fel az élet viszontagságos vándorútján, mint pihenő hely, mint zöld oáz, édes vágyakozással vonzanak magukhoz, hová is a világ zajába beleszédült, vagy az önmagávali harcban megfáradott lélek kijózanodás s nyugalom végett szent örömmel siet. Ez utóbbiak közé tartozónak ismerem én s ismeri velem együtt

sok ezer igaz protestáns „a konfirmációzt“, azon ünnepeyesen megható szertartást, midőn a gyermeki kor játszi gondolatköréből kibontakozni kezdő egyén, a vallásos igazságok ismeretének kellő birtokában, öntudatos meggyőződéssel és elhatározással, Krisztus követőinek társaságával mintegy kézfogót tartván, oda sorakozik a hívők tömegéhez, felajánlja magát a szentháromság Isten tisztelete és imáadására, ezzel együtt az evangyéliom szerinti erény-és életre; az anyaszentegyház pedig így cselekvő és nyilatkozó gyermekét szorosabban ölelvén magához, tej és méz helyett az örök Isten igéjét nyújtja neki lelki táplálékul, egyszersmind megengedi, hogy annak, mit eddig csak távolról sejtett, s csak homályos tükör által látott, — leoldott sarukkal — közelébe léphessen, oda bocsátja az Ur oltárának szentélyéhez, hogy a sákramentomi jelekben való részesüléssel elpecsételje magának, a Krisztus érdeme által szerzett váltságot, Istenünknek bűnbocsátó kegyelmét.

Az igaz és buzgó keresztyénnek, úgy lelki világára, mint külső magaviselkedésére döntő befolyást gyakorló, az ő keresztyén egyház, főleg a dicső reformátorok szellemében gyökeredző ezen szertartást vagyok én — ez alkalmal — végrehajtandó, a midőn is egy, a mi protestáns elveinket már teljesen átértett s ezektől lelkesítette magát — a nagy Isten, az ő szent fia és az áldott Szentlélek tiszteletére, ezzel kapcsolatosan a krisztusi hittől és tudománytól megszentelt, kegyes keresztyéni élet folytatására — felajánlani és elkötelezni kész hitbeli testvérünket, — a reám ruházott hivatalos tisztség és jognál fogva — protestáns egyházunk egyetemének öntudatosan tevőleges tagjául nyilvánítani, s az úrvacsorájával való élésre felhatalmazni szándékozom.

Mielőtt azomban, jó Istenem segedelmével ezt cselekedném, testvéreim az Urban! halljátok meg a most konfirmálandó testvér atyánkfia hitvallását és fogadástételét, melyeknek alapján és értelmében ő a keresztyén anyaszentegyházban, a gyülekezeti tagokat illető vallásbeli jogok — protestáns hitfelekezeti elvek szerint

történendő — önálló gyakorlatára szabadságot és felhatalmazást nyerend.

E végre azt kérdem a grófnőtől

1-ör. Meg van-e győződve arról, hogy a keresztyén vallás, melyet a Krisztus az emberiség megváltója jelentett ki a világnak, igaz, Istentől származott tudomány, hasznos és teljes az idvességre?

2-or. Hiszi-e, magáévá teszi-e, ezen keresztyén vallás főigazságait, a szerint, a mint azokat a protestáns egyház a szentirással megegyezőleg a józan ész követelményei alapján vallja és tanítja?

3-or. Igéri-e, elkötelezi-e magát arra, hogy a keresztyén, kiváltképen a protestáns hitigazságokat mind jobban-jobban átérteni, s az evangyéliomból meritett világosság vezérlete mellett szentül, feddhetlenül és nagy ártatlanságban élni legfőbb törekvése leend!

4-er. Igéri-e, hogy a most vallott keresztyéni protestáns hitéhez és fogadástételéhez minden körülmények között törhetlen hűséggel ragaszkodand, Krisztusért és az ő tudományának érdekében a legnagyobb áldozatokra, az üldöztetés, sőt halál elszenvédésére is nagy lelki erővel kész leend?

Minthogy a grófnő mindezeket hiszi, vallja és igéri, most tett ünnepélyes nyilatkozatainak megerősítése végett nyujtsa nekem — mint az Ur szolgájának — jobb kezét. (Itt lekipásztör és konfirmálandó kezét fogtak.)

Én pedig az Uram Jézus Krisztusnak, a mi anyaszentegyházunk fejének, méltatlan ugyan, de hivatalos szolgája a grófnő ezen kézzel megerősített hitvallását és fogadástételét — a protestáns hitfelekezet egyetemének nevében — elfogadom, viszonzásul a grófnőt a protestáns hitfelekezet önálló tagjául avatom fel, szabadságot, felhatalmazást adván arra, hogy már most ez alkalommal és ezentúl bármikor is, a keresztyén vallás legszentebb és legüdösebb hatású sákramentunával, az Urnak szent vacsorájával élhessen; de ugyanezen alkalommal szabadságot veszek magamnak, hogy a grófnő elé saját érdekében és boldogsága végett némely irányeszméket állítsak s

ezen ünnepélyt reá nézve feledhetetlenné és áldásossá tenni megkiséreljem, e czélból nem hangsúlyozhatom eléggé:

Hogy ez a komoly s ünnepies pillanat legyen grófnő előtt egy kiválasztott csillag, mely az élet derülten mosolygó egét még vonzóbbá, még fényesebben aranyozza be, a majdan netalán villámterhes fellegektől elsötétült pályára jótékony vezérfényt sugározzon alá, és mindkét esetben világítsa be számára, az élet ellentéteit kiegyenlítő imádság templomát, melyben öröme és boldogságáért összekulcsolt kezekkel adjon szivbeli hálát a Mindenhatónak, a szenvedés és szomorúság napjaiban pedig szent bizodalommal esedezék szabadításért, enyhületért mennyei atyánkhoz, hogy eként öröme megszenteltetést, szenvedése enyhítő balzsamot onnan a magasból nyerjen, épen erre hívja fel tanítványait Idvezítőnk, ezt mondván: *„Szenved-e köztetek valaki? imádkozzék. Öröme vagyon-e valakinek? énekléssel dicsérje az Urat“*. Jakab V. r. 13. v.

Legyen ez a pillanat a grófnőre nézve mennyei ereklye, egy égi talizmán, mely a nagy világ bódító lármája között búvós alakban, hizelgő szavakkal csábitgató kísértetek ellen szivét és kedélyét szent erővel védje s ha a syrén feléje közeleg, mindannyiszor ismét csak a vallás és imádság személyéhez vonzza, mert irva van: *„Imádkozzatok, hogy menekdjünk meg az alkalmatlan gonosz emberektől“*. II. Tessal. I. r. 2. v.

Legyen ez a pillanat csendes révpart, hova az aggodalom és gyötrődés tomboló viharának pusztításait kikerülendő, Istenben helyezett bizalommal menekülhessen, tudván, hogy *„a mi nyomorúságunknak egy szempillantásig való könnyűsége, a dicsőségnek felette igen-igen örökké való állandóságát szerzi nekünk“* II. Korint. IV. r. 17. v. és *„Isten keze soha meg nem rövidül, hogy meg ne szabadítana“*. Esaiás LIX. r. 1. v.

Legyen ez a pillanat, melyben a szentek szentélye a hit leánya előtt felnyilott, törhetlen védpaizs, melyről úgy a társadalmi kör csillámos támadásai, mint az emberi természetben gyökeredző hegyes ösztön nyilai hatástalanul visszapattanjanak, az előbbieket megszégyenítve,

ekép utasítva el magától: „*Távozz tőlem Sátán, mert meg vagyon irva, hogy a te Uradat Istenedet imádjad és csak ő neki szolgálj*“ Máté IV. r. 10. v., az utóbbiaktól Istenhez emelt eme fohászszal kérvén szabadítást: „*Uram! az én titkos bűneimtől tisztíts meg engem*“. Zsolt. XIX. r. 13. v.

Vallásos hit, erényekkel gazdag erkölcsi magaviselet legyen az a magasztos elv, mely életfeladatának keresztyénszerű megoldásához, az isteni tökéletesség lehető megközelítéséhez segítse és vezérelje, mert „*a ki jár tökéletességben, jár bátorsággal*“ Zsolt. X. r. 9. v. és „*Kedvesek az Ur előtt, kik az ő útjokban tökéletesek*“ Péld. XXI. r. 2. v., csakis az ilyen életű keresztyén mondhatja, bármikor is jelenvén meg az Ur oltáránál: „*Ítéld meg engemet Uram, mert én az én tökéletességemben jártam, és az Urban biztam, azért én nem tántorgok. Próbáld meg engemet Uram! és kísértgess meg engemet, kérdezd meg az én vesémet és az én szívemet, mert a te irgalmasságod az én szemeim előtt vagyon és szüntelen jártam a te igazságodban*“. Zsolt. XXVI. r. 1—3. v.

És már az ezekben határozódó keresztyéni tökéletesség megközelítését a grófnőre nézve annyival inkább könnyebbnek és biztosabbnak tartom, mennyiben fenn és alant oly példányszerű alakok veszik körül, kiknek minden szavából és cselekedetéből a vallásos hit és tiszta erkölcsiség tündöklök elő. Onnan a magasból a szépanya együtt a nagyapával és nagyanyával, mint dicsőült lelkek kísérik örökös gonddal lépteit s áldást rebegnek nemes törekvéseire. Az élők földén oldala mellett áll a másik nagyapa, ki az ember tragédiájának annyi meg-rázó jelenetében a férfias erő és hős küzdelem törhetlen jellemét személyesíti meg, itt van a jótékonyság szelid angyala az ősz fűrtökkel ékes nagynéne, ki csak másoknak, főleg övéinek áldozza mindazt, mivel csak bir, és pusztán a másoknak okozott öröm és nyújtott segély szerez számára lelki örömet, és emlitem a legszeretőbb, legönfel-áldozóbb édes anyák egyikét, ki csak gyermekeinek él, a világ vagy társadalom csak annyiban bir előtte értékkel és becszel, a mennyiben szeretett kedves gyermekei boldogságukat itten keresik s találhatják fel; de nem folytatom tovább, mert bár valót mondanék is, könnyen

a hízélgés gyanúját költhetném fel, holott a hizelegni akarás épen oly távol áll tőlem, mint a mily kellemetlenül érintené a pusztán magukért és övéikért nemes lelkeket; én ezek említése által vázaltszerűen akartam jelezni azon szerencsés helyzetet, melyben a grófnő saját családja körében van arra nézve, hogy ott az emberi erények legkitűnőbbjeit megvalósulva közvetlenül szemlélheti s az előtte ragyogó ezen példák után indulva, elérhet az emberi tökély lehető magaslatára, mert kit keresztyén hit, Istenben helyezett erős bizalom, szilárd jellem, jótékonyosság és önfeláldozó szeretet környeznek, annak magának is birnia kell e boldogító tulajdonságokkal, kell hogy mindezt magáévá tegye, mert már az ó-szövetségben mondatott: „*Minémű az anya, olyan a leánya*“ Ezékiel XVI. r. 44. v., az evangyélista pedig ekép vélekedik: „*Nem teremhet a jó fa hitvány gyümölcsöket*“ Máté VII. r. 18. v., a költő szerint is: „Nem szülhet gyáva nyúlat Nubia párducza“.

Ezeknek figyelemben tartása mellett fogadja a grófnő tőlem, Isten egyszerű szolgájától, a vallás áldását. (Lelkipásztor egymaga imádkozik.)

Te pedig mindenható Isten, ki szent fiad a Jézus Krisztus tudománya által élő kövekből építész magadnak templomot, hogy abban neved dicsőítése s törvényeid megtartása által földi gyermekeid boldogságot s üdvöt találjanak, lásd meg igénytelen szolgádat szent oltárod előtt s fogadd kegyelmesen buzgó könyörgését, melyben anyaszentegyházad egy új választott tagjának üdvösségeért hozzád imádkozik.

Ime ezen új testvérünk megszentelt érzelmekkel ajánlja magát imádásod és tiszteletedre, keblének örök romolhatatlan kincséül pecsételvén el a benned való hitet és bizodalmat.

A te atyai szereteted, mely az egész embervilágot körülöleli, gondviselésed, mely mindnyájunk felett hiven őrködik, környezze őt és árássa reá atyai jóvoltod és áldásod bő mértékét.

Emeld ki őt a világ észtévesztő zszibongása közül, hogy tisztán hallhassa és megérthesse mindenkor szent beszédedet.

Leheld beléje a bölcsesség lelkét, hogy tudja felismerni és cselekedni a jót, nemest és igazat.

Add társul melléje a tisztaság angyalát, mely a bűn érintéseitől megvédelmezze.

Erősítsd hitét, ha kételkedés hullámai feléje csapkodnak, biztasd, ha az élet nehéz megpróbáltatásai alatt csüggedni kezdene.

Öltöztess fel az evangyéliomi tudomány mellvásába, hogy megvívhasssa nemestül az élet harczát, s „*a melyek igazak, a melyek tisztességesek, a melyek igaz cselekedetek, a melyek tiszták, a melyek szerelmetesek, a melyek jóhirűek és ha mi jóság és ha valami dicséret, azokról gondoskodják*“ Filip. IV. r. 8. v. és csak azokat mivelje.

És ha mégis, a világ, vagy az önmagával való harczban lelkében némi kárt vallana, de megtérve, hozzád bocsánatért sóhajt, öleld atyai kebledre és szólj hozzád kegyelmed biztatásával: „*Bizzál leányom, megbocsáttattak neked a te bűneid*“. Máté IX. r. 2. v.

Áldd, óh áldd meg a nagy és édes szülőket! áldd meg a rokonokat, kik a te szolgálatodban állanak, hogy legyen az ő lakóhelyük itt és ott mindenhol kősziklán épült ház, melyet bölcsesség épít, szeretet tart össze s tetőzetén villámhárítóul ott fénylik a hit, az Istenben való bizalomtól, megszentelt erkölcsi tisztaság.

Hallgass meg engem Isten jó Atyám! Tedd fogantossá a te gyarló szolgád könyörgését, mely szent országod terjesztése s választott hived lelki, testi boldogságaért szive mélyéből feléd felbuzog. Áldj meg engem, hogy én is nevedben megáldhattam legyen a hitnek ezen leányát. Amen.

(Most lelkipásztor a konfirmálandó előtt kissé meghajolván, mindkét kezét feje fölött tartva, ezen igéket mondá halk orgonakiséret mellett, mely is Bach. Aveverumát hangoztatá.)

„*Csak tiszta szívű és igaz légy*“. Jób VIII. r. 7. v.
„*Boldogok, a kiknek szívük tiszta, mert ők meglátják az Isten*“. Máté V. r. 8. v.

„Boldogok, a kik éhezik és szomjúhozják az igazságot, mert ők megelégtetnek“. Máté V. r. 6. v.

„Az Úr jóvolta mindörökkön örökké vagy on az ötet félőkön és azokon, kik megörzik az ő szövetségét és megemlékeznek az ő parancsolatairól, hogy azokat cselekedjék“. Zsoltár CIII. r. 17., 18. v.

„Jó az Isten azokhoz, kik tiszta szívűek“. Zsolt. LXXIII. r. 1. v.

Te is keresztyén gyülekezet fogadd be nagy lelki örömmel a szentek egyességébe új testvérünket, üdvözd őt belső megindulás és Krisztusi érzelmekkel, s ezen igaz testvéri üdvözlét és magasztos örömet mutasd be a magasságos Istenhez közösen emelt rövid imádságban:

Felséges Isten, szerető mennyei édes atyánk, mily csodálatos a te hatalmad, mily kimerithetetlen a te jóságod, melyet itt e földön, az emberekben időről-időre kegyelmesen megdicsőítesz.

Te lelki országot, anyaszentegyházat készítesz hived számára, hogy ennek kebelében üdvöt és boldogságot találjanak; és országod határait mind messzebb-messzebb terjeszted, hogy lakozhassanak benne népek és nemzetiségek, az egyesek előtt is felnyitod a hit és vallás templomának ajtaját, szent igéd világával elvezeted őket oltárod szentélyéhez, hogy az örök életre eljegyztessenek.

Ime most is egy keresztyén testvérünkre áraszd ki ezen atyai kegyelmedet, ki is szolgálatodra szentelvén magát, igaz tisztelőid, szent fiad a Krisztus táborának zászlaja alá esküdött s ezen boldogító szövetséget a sákramentomi kenyér és bor vételével örökre meg is pecsétli.

Oh tedd reá nézve lelkileg hasznossá és idvességessé ezen órát, melyben először járul oltárodhoz. Lelked megszentelő ereje vegyen állandó lakozást szívében, lelkében, hogy a mi evangyéliomi hitünkről, mind alkalmas, mind alkalmatlan időben — nagy lelki bátorsággal és örömmel kész legyen tanúbizonyyságot tenni fogadásában, melylyel magát a szentháromság Isten tiszteletére, a keresztyén kegyes élet folytatására feligérte, — mindvégig állhatatosan megmaradjon — s ezek által már itt e földön örök-

ségül birja az igazak számára készített mennyország boldogságát és idvességét. Amen.

(Ezután kiosztatott a konfirmált és ott levő családjának az Urvacsorája, majd a hivek járultak az Urasztalához.)

Sütő Kálmán,
beregsoni ev. ref. pap.

A test és lélek szerinti vetés és aratás.

— Konfirmációi beszéd —

Alapige: Pál Galaczia. 6: 7—8. *„Meg ne csúfoloztatok. Az Isten nem csúfoltatik meg. Valamit ember vetendő, azt aratja.*

Mert a ki vet az ő testének — a testből arat veszedelmet; a ki pedig vet a léleknek — a lélekből arat örökéletet“.

K. Ifjak! a jó Isten különböző arányban osztotta ki közöttetek a lelki tehetségek ajándékait. Az egyiket többel, a másikat kevesebbel áldotta meg. Az egyik jelesebb emlékező tehetséggel, a másik gyengébb felfogással bir. Az egyiknek itélő tehetsége élesebb, a másiké korlátoltabb; az egyiknek akaraterije erős, szilárd, a másiké gyenge, ingatag!

Ezért van, hogy az egyik a hitvallás és a tudomány ismereteiben is gazdagabb, előhaladottabb, a másik pedig szegényebb és hátramaradottabb; de mindazonáltal kinek-kinek szoros kötelessége, hogy ezen Istentől nyert tehetségeit minél inkább kifejtse és kimivelje!

Mindenkinek hatalmában áll, hogy ne csupán testnek szolgáljon, hanem a lelki dolgokban is, hova tovább előhaladjon. Mert megvan írva: „A test semmit nem használ, de a lélek az, mely megelevenít“.

Azért is ez ünnepélyes confirmációi órában méltán kitűzhetjük rövid elmélkedésünk tárgyául: „A test s lélek szerinti vetés és aratás“ fejtegetését. Megvizsgálva, hogy a ki —

I. a testnek vet, a testből arat veszedelmet,

II. a ki pedig a léleknek vet, a lélekből arat örökéletet.

I.

K. Ifjak! sokan vannak az emberek között, a kik legfőbb törekvésüket, idejük legnagyobb részét a külsőségekre fordítják! Hányan vannak, kik az étel-ital-álm, testiségük e háromságának egész életük folyama alatt legtöbb pénzt és időt áldoznak! Pedig ezen életmód csak a testiség igényeinek tesz eleget és nem nevezhető valódi életnek. Holott megvan írva: „Nemcsak kenyérrel él az ember, hanem Istennek minden igéjével“.

Hányan vannak az emberek között, a kik rangjuk, állásuk, anyagi erejük mérlegét nem tartják szemük előtt és ruházatukban fényt, pazarlást tanúsítanak. Nem látunk-e kivált jelen korunkban elég divatbábukat, kik ruházatukkal fényt űznek, kik nélkülözhető és felesleges kiadásokat tesznek csak azért, hogy mások előtt viseletükben kitűnjenek!

Nincsenek-e az emberek között nagy számmal olyanok, kik a kedvtöltéseknek, örömelezeteknek egészen átadják magukat? Az ilyeneket nem kell a hasznos dolog, a jó munka, nekik csak a könnyű élet, a folytonos szórakozás s az édes örömelezet kell!

Hányan vannak olyanok, kik az övéikről megfeledkezve az Úr hajlékát elkerülik, az istenitiszteletet megvetik; kik minden szabad idejüket s nyugodalomnak napját olyan helyen töltik el zajos tivornyában, felizgatott kedélyhangulatban, sértegető vitatkozásokban, a melyek nem illenek egy keresztyénhez, s nem férnek össze a családfői hivatással és nem egyeznek meg az emberi önérzettel, a férfiúi méltósággal?

„Óh mennyi időbe, pénzbe és erkölcsi áldozatba kerül az ilyen időtöltés, szórakozás? Hány családot juttatott már szüükségre, nélkülözésbe a megfeledkezés, a könnyelműség? Hány családnak dúlta fel jó házi békéjét, megelégedését, boldogságát az ilyen meggondolatlan ember? Hányszor fakasztott szeretteinek szeméből keserű könnyeket s hozott rájuk bánatot, aggodalmat, keserűséget!

Látjátok, K. Ifjak! a kik így élnek, a kik így cselekesznek: mindazok az ő testüknek vetnek és így

lépten-nyomon csakis a testből aratnak maguknak veszedelmet, kárt, hátramaradást és nyomorúságot!

II.

Ellenben „a ki vet a léleknek, a lélekből arat örökéletet“. Vajjon miért adott Isten az embernek különféle lelki tehetségeket, ha nem azért, hogy azokat hú buzgalommal kifejtse, kiművelje? Ha nem azért, hogy minél jobb lehessen szivben és minél nemesebb legyen lélekben? Maga a szentírás is azt mondja: „Legyetek tökéletesek, mint a ti mennyei atyátok tökéletes“.

Vajjon miért küldötte el Isten a földre Jézust emberi alakban — szenvedésre, üldöztetésre és halálra: ha nem azért, hogy mi mint keresztyének és tanítványai az ő drága evangyéliomát, tanításait, példaadását: mindenkor buzgón hallgassuk és hiven kövessük?

Miért vétettünk fel kiseded korunkban a keresztség által a keresztyén anyaszentegyház kebelébe? Miért oktattattunk kiskorunktól fogva felserdült korunkig az iskolába — a hitvallási igazságok és ismeretek tudományában? Miért erősítettünk meg a confirmáció által hitünkben, vallásunkban — ha nem azért, hogy Isten igéjét, parancsolatait hallgassuk és megtartsuk, hogy a Jézus evangyéliomához és a hit igazságaihoz mindvégig állhatatosan ragaszkodjunk s abban megmaradjunk?

Erre pedig a szentírás is intőleg így szól: „Légy hiv mind halálig és néked adom az életnek koronáját“.

Azért tehát, K. Ifjak! ti is éltetek minden idejében a léleknek vessetek, hogy a lélekből arathassatok magatoknak örökéletet. Mert csak a lelki kincsek azok, a melyeknek örökélete van. Azokat „sem a rozsda, sem a moly meg nem emészi“, de megmaradnak azok nemcsak a földi létben, hanem ama szebb hazában is — örök birtokunkul!

Ha itt e földön isteni félelemben élünk, ha a jézusi igaz szeretet vezérli minden gondolatainkat, cselekedeteinket, ha az erény útján mindig állhatatosan megmaradunk, ha embertársainkkal szemben minél több jót, minél több

nemes cselekedetet viszünk véghez: akkor bizonyára a léleknek vetettünk s a lélekből aratunk magunknak örökéletet! Mert a ki így él, így cselekszik: annak neve halhatatlan lesz, annak tettei állandó jó emlékezetben fog megőriztetni a késő utódok hálás ajkain nemzedékről-nemzedékre, és az ily embernek van Istennél megmaradó örökélete.

Igyekeztek hát, K. Ifjak! lelki kincseket, vallásos-ságot, hitet, isteni félelmet, erényt, jótetteket gyűjteni s ezen sz. tárgyakért élni, hogy így lélekben arathassatok hervadatlan drága kincseket!

„Mert a ki vet az ő testének, a testből arat veszedelmet, a ki pedig vet a léleknek: a lélekből arat örökéletet“.
Amen.

Fejér Gyula,
ev. pap.

Sass József honvéd és birtokos koporsója mellett.

— Elmondattott Borjádön, 1887. márczius 10-én. —

Olyan koporsó mellett állunk, mely könyeket fakaszt és könyeket törül. Sass József keresztyén testvérünk nyugszik e koporsóban; könyeket fakaszt szemünkből az ő halála, viszont könyeket törül szemünkből az ő élete, mely tele volt szívjósággal. Ugy tetszik nekem, mintha a tűzlelkű Ézsaiás próféta megállna e koporsó mellett s könyeinket száritgatná e szavaival: „*A kik az Urban biznak, azoknak erejék megújul és szárnyokkal a magasságra repülnek, mint a saskeselyűk*“.
(Ézs. XL: 31.)

Hogyan? gyászoló gyülekezet. E megboldogult lelke szárnyával a magasságra repült, mint a saskeselyű? A sasröptű költői lélek, ez repül a magasságra. A mélyen járó és mégis fenszárnyaló tudományszomjas lélek, ez jár a magasban. A művészi lélek, mely az Ideált keresi, ez tör a magasba. Így tört-e a magasba e megboldogult? Nem! És mégis a magasra repült ő. Magasságra repültél, óh megboldogult, mert szeretted a nagy természetet, mely a magasságban lakó Istenhez emel. Nem mindig

az a boldog, ki szárnyaló képzeletével a magasba tör. Hisz a nagy költő panaszolva sirja, hogy „Vágyaimnak sólyomszárnya támadt S odahagytam őslakom s anyámat“ s ezzel oda hagyta a boldogságot, melyet visszasír e szavaival: „Bár maradtam volna benne végig!“ E mi elköltözött testvérünk hű maradt a hű édes anyaföldhöz, a természethez. Boldog, ki ősi telkét szántogatja s szól: „Van kies szőlőm, van arany kalászszal Biztató földem: szeretet, szabadság Lakja hajlékom. Kegyes Istenemtől Kérjek-e többet?“ Itt munkálkodtál csendben e borággal koszorúzott hegyeken, itt e regényes vidéken, e vidéken, melynek földje e ház barátjának Petőfi lábait csókolta, e vidéken, hol ama csillagos éjszakán „Az országúton végig a szekérrel A négy ökör lassacskán ballagot“. Ah, a csillagfényből tanulta a költő, hogy „Szép csillag a honszerelem, Gyönyörűségesen ragyog“. Az anyaföld szerelméből oly természetesen fejlődik ki anyánknak: a hazának szerelme. Magasan repültél, óh megboldogult, mert szeretted, lelkedből szeretted a hazát. Azok a nagy napok! Akkor 48-ban! Akkor márciusban! Édes anyánk, a haza szive megdobbant s megdobbant, összevert a haza minden hű gyermekének a szive. Mint saskeselyűk repültek a honfiak ama dicsőséges harcza, sasszemekkel néztek a magyar szabadság napjába, vitte, ragadta őket az égő, lángoló szent honszerelem. Ott voltál te is megboldogult, mint gyermek-ifjú még, ama mesés, csodás, fényes sorban, midőn minden magyar szive, mint egy szív, együtt és egyért dobogott. Magas lelkültre vall, a ki vallja: „Meghalni édes s dicsteli a honért“. Egész életedben nemesen büszke voltál s méltán a sebekre, melyeket ott kaptál a szabadságharczban. Ezen sebekek — te tudtad és a mindentudó Isten — ezen sebekek sok szívsebedet enyhítő balzsammal vonták be. Légy áldott e sebekekért még haló porodban is! Szabad és boldog hazának hantjai alatt pihenj csendesen s taníts, hogy nem hangzatos szavakkal kell szeretni a hazát. „Kinek a hon mindig ajakán van, Nincsen annak, soha sincs szívében“. Tettel, áldozattal, egyetértéssel, munkássággal, tiszta erkölcsessel kell a hazát szeretnünk.

Szeretni a hazát igazán, magas lélekre vall. Szeretni a hazát nemcsak összeségében, mint fogalmat, de szeretni e hazában embertársainkat, ez a szép lélek jellemvonása. Szerető szived lángja magasan lobogott a családban. Mily szép az atyafiaknak, testvéreknek együtt békességben való lakásuk! Te ezt a szép erényt gyakoroltad. Nem én, ti mondjátok azt, szerető testvérei az elköltözöttnek, hogy e megboldogultban forrón, hűn szerető, önfeláldozó ritka jó testvért sirattok. Oh mért kellett még kiszakztatnia e ritka jó testvérnek a testvérek ölelő karjai közül?! Soha, ugye sohasem fogjátok e jó testvért feledni, ki még a magas égből is áldva tekint jó lelkével rátok!

Magasságra repültél, oh megboldogult, mert szerettél. Szeretted testvéreidet, szeretted gyermekeidet. Ha a nő akkor van legközelebb az éghez, midőn gyermekének életet ad, a férfi akkor, mikor gyermekeit forrón szereti, jövőjükért áldoz, aggódik, reménykedik és egész lelkével rajtok csüng. Te így szeretted gyermekeidet megboldogult. Hogyan aggódtál értök, hogyan reménykedtél s örültél bennök! E szeretetért megadta néked Isten, hogy kedves leányod örömnünpét megülhesd. Te voltál akkor — nem rég — a legboldogabb atya. Most árváid a legvigasztalhatlanabb árvák. De te a koporsóból is kitárod rájok atyai áldásra karjaidat s az ég áldását esded fejükre. Oh a jó atyának áldása megfogamzik az árvákon. Az Isten elküldi hozzájok az ő angyalait a jó rokonok képében.

Magasra repültél, megboldogult, a szeretet által. Mennyi gyöngédséget, mennyi jószívűséget, figyelmet és szeretetet bizonyítottál meg a te kedves jó öreg bátyád — a nyugalomba vonult agg lelkipásztor iránt; mennyi szeretetet rokonaid, barátaid, ismerőseid, mindnyájunk iránt! Sohasem feledjük a te jó szivedet. Ezt a mosolygó pusztát még mosolygóbbá tette a te nyájasságod. Jó rokon, jó barát, mért hagytál még itt minket? Ószinte jó szived mért szűnt még meg dobogni? Ölelő, tárt karjaid mért merevedtek még meg? Rokonaid, barátaid, volt honvédtársaid az igaz fájdalom könyeit hullatják itt koporsódra.

Magasra repültél, mert a szeretet által leereszkedtél. Álljon elő e pusztá lakói s cselédei közül csak egy, kit

te s ki téged nem szeretett volna. Egyetlenegy sincs olyan. Valamennyi mind nedves szemeit törülgeti; valamennyi mind ezt zokogja: oh mi felejthetetlen jó urunk, csak most keserítettél meg, hogy itt hagytál minket!

Oh, itt hagytál mindnyájunkat! Így múlik el e világon minden. De megmarad a szeretet, Könyet fakaszt a te koporsód, hogy már nem szeretsz; de könyet törül, hogy szerettél. Halljuk az Ur szavát: „Néked sok megbocsátatik, mert sokat szerettél!“ Oh Isten, rejtsd e szolgádnak gyarlóságait a te szent Fiad sebeinek mélységébe, merítsd irgalmasságodnak tengerébe. Testét nyugtasd a földben, lelkét vidd a te magasságos egeidbe!

Jer ezért imádkozzunk.

I m a.

Irgalmas Isten, édes jó Atyánk,
Könyezve állunk e koporsó mellett.
E hú szolgádat elvetted mitőlünk
És gyászra hívtál mindnyájunkat itt.

Kérünk Atyánk, adj nekünk tudományt,
Hogy bölcsen töltsük rövid életünket
És jól használjuk ennek napjait!
Add, hogy az elsuhanó napokon
Nyerjünk egedben örök javakat
S míg testünk lent a sírban hamvadoz,
Te nálad légyen lelkünknek hazája!

Nyugtasd meg e szolgád porsátorát
Az anyaföldben, édes Istenünk,
S halhatlan lelkét emeld föl Magadhoz!

Vigasztald meg a gyászos sziveket,
Hogy megnyugodjanak végzéseden,
S még sirva is áldják szent nevedet!

Függeszd szemünket ama jobb hazára,
Hol nem hull könny, hol nincsen fájdalom,
Hol újra látjuk a mi kedveseinket,
S munkáljuk a te dicsőségedet.

Juttass el minket a te örömödbe,
Ki értünk meghalt, az Ur Jézus által! Ámen.

A sírnál.

Istenhozzád! Sírod íme tárva,
Ki szivünkben, itt voltál bezárva,
Most a földben, ott lesz nyughelyed.
De bár rád hull a földnek göröngye,
S nem kelthet föl a szív semmi könye:
Megőrizzük jó emlékedet!

Istenhozzád! Nem hal meg egészen
— Túl a síron örök honja léssen —
Ki szivéből híven szeretett.
Csak a test, a por, mi semmivé lesz,
De a lélek megtér Istenéhez —
Mindörökké él a szeretet!

Istenhozzád! Bár az éles jajtul
Sírod szélin a szivünk megjajdul,
Túl a síron nem lesz a mi sért.
Begyógyítja Isten sebeinket
S újra látjuk a mi kedvesinket,
S szebb hazát ad az Ur Jézusért! Ámen.

Sántha Károly.

A romlottság kútfejei.

Jelige: Jel. 3: 14—22.

Igéretet tettem volt, hogy a lelkipásztorkodás terén örök érdemeket szerzett Osterwald-nak e művét meg fogom ismer-tetni a „Prot. Pap“ t. olvasóival; im, ezennel megkezdem az ígéret beváltását.

A mint tapasztalni fogják t. lelkésztársaim, é mű kivált-képen a gyakorlati lelkészetre tartozik, s mondhatnók mintegy előrészt képezi a „Papi sz. hivatal“-nak, melyet ismertettem volt e t. közlöny 1884. s 85. évfolyamaiban.

Iratott francia nyelven, s 1698-on kezdve e nyelven három kiadást ért. Angol nyelven megjelent 1700-ban, s szinte három, — németül 1713-on kezdve ugyan három, — hollandul 1703-ban egy kiadása van.

Magyar nyelven Debreczenben 1745. Margitai János nyomató ki. Ki fordította?... csak sejthetem, hogy a híres Maróthy György, a mennyiben ő fordította ugyan Osterwaldtól a „Sz.írásbeli históriák rövid sommáját“ is.

Általában hogy minő fogadtatásban részesültek Osterwald művei, elég legyen ennyit mondanunk: „Nagyrabecsültetett még a r. kath. theologusoktól is, Fenelon cambrayi érsek és Kolbert montpellier-i püspök, megvallották, hogy az Osterwald munkái az ő legkedvesebb könyveik közül valók, Bignon apát úr pedig a párizsi kir. könyvtárba való betételre méltóztatta“. *) Sőt azon katechizmusát, melyből Maróthy is fordította a biblia történeti részt, az angolok arabs nyelven Indiába küldötték 1720. Művei — megjelenésük után — azonnal angol, német, holland, magyar nyelvekre lefordítottak s több kiadást értek, — úgynevezett „Kis históriája“ még az én gyerekkoromban is rendes népiskolai tankönyv volt a Dunántúli ref. egyh. kerületben.

E munkája előszavában ilyenformán ír: csudálkozásra méltó a nagy romlottság, mely ma a keresztyének között uralkodik, holott a ker. vallásnak főczélja az, hogy az emberek megszenteltessenek, s az erkölcsi romlottság e világból kiirtassék. E munka a lelkipásztorokra vár. A dolog természete kívánja, hogy a romlottság kútfejét kikeressük, megismerjük, mert csak ezután tanulhatjuk ki, mit kell cselekednünk annak meggyógyítására.

Használhat e vizsgálódás l-ör a ker. vallás igazságainak oltalmazására, s a vallásescúfolók (libertinusok) megezáfolására, kik azt mondják: ha a ker. vallás igaz és Istentől származik, honnét lehet, hogy annak oly kevés ereje van? s hogy oly nagy zavar, ellenségeskedés, rendetlenség van azok között, kik azt vallják? meg kell azért ezeknek mutatnunk, hogy nem a Jézus Krisztus vallásában, hanem az emberekben van a hiba, mert ha a keresztyének azt cselekednék, a mit kellene és lehetne, nem volna oly ritka az igaz kegyesség.

2-ik hasznunk az lehet, hogy noha a romlottság nagyságát megismerjük, de megismerjük azt is, hogy az nem orvosolhatlan, (a mint némelyek gondolják), mert mihelyt az ember elhitei

*) A mint ez „in Musei Helvetici“ Tom. II. Particula VI. p. 280—320. olvasható.

magával, hogy valami lehetetlen, vagy az ő erejét felülmúlja, meglankad a tettvágy, elsatnyul az akarat; csak ki kell az eredetét keresni, s fogunk találni ellene orvosszert, a mint alább meglátható lészen.

3-ik haszon: megismervén a romlottság kútfejeit, azokat bedugjuk, ez a legbizonyosabb s legrövidebb út, mert hiába siránkozunk, hijába intünk, ha a gonoszt az ő kútfejében meg nem fojtjuk, ha meghagyjuk a keresztyének között azokat a veszedelmes elveket, gonosz szokásokat, melyek az evangyéliumi élet előmenetelét meggátolják.

4-ik haszon: megirván e könyvet, lesz a miből a romlottság ellen alaposan taníthatunk, mert eddig még erről senki sem irt így különösen, némelyek csupán az erkölesükről, mások némely tévelygésekről, mások ismét azon kérdésekről irtanak, mik felett a keresztyének meghasonlottak stb.

Nem úgy szólok pedig felvett tárgyamról, mint a theologiai előadásokon szokás, nem szólok az embernek bűnben születéséről, bűnre való hajlandóságáról; mert noha bizonyos az, hogy ez a legelső kútfeje a romlottságnak, de az is bizonyos, hogy nem volna az oly nagy, ha az emberek annak meggyőzésére az Istentől nekik megmutatott eszközökkel élnének.

Két szakaszban tárgyalatnak pedig a romlottság kútfejei, az elsőben azok, melyek önnön magunkban feltalálhatók, tehát belső; a másodikban azok, mely ránk hatással vannak, tehát külső.

Az elsőhöz tartozókul sorolom már ezeket:

I. A Tudatlanság.

II. A keresztyénség felől való helytelen és hamis vélekedések.

III. Azon álokok, melyekkel élni szoktak az emberek a romlottság mentegetésére.

IV. A sz.-irással való visszaélés.

V. Az álszemérem.

VI. A megtérés halogatása.

VII. A lelkiek körül való restség.

VIII. A világi foglalkozások.

IX. Az életmód. *)

* * *

*) A második majd később fog előadatni.

I.

A Tudatlanság.

Cselekedeteink legfőbb kútfeje a mi ismeretkörünk és tudományunk. Lehetetlen, hogy valamely dolgot kellőképen végezhessünk, ha azt csak imígy-amúgy ismerjük. Innét a sok felében-harmadában végzett munka, s lelkiismeretlenül teljesített kötelesség! Ezért kell az embernek ismeretkörét szélesíteni, tudományát nevelni. Bizonyosok lehettek benne, hogy ez a sok gonoszság, mely a társadalomban, törvénykezésben, közigazgatásban véghezvitetik, nem annyira a sziv gonoszságából, mint inkább tudatlanságból származik.

Az apostolok azon vétkekről szólván, melyekben a pogányok megtérésük előtt éltenek, azon vétkeket az ő tudatlanságuk s elméjük homályának tulajdoníták, mint Pál Efez. 4: 18. Ugyan ő a Jézus Krisztus eljövetelét megelőzőt időt tudatlanság idejének nevezi. Csel. 17: 30.

Jóllehet a keresztyént nem vádolhatjuk azon tudatlansággal, melyben a pogány élt az előző időkben; mindazáltal itt sem találunk annyi ismeretet, mint a mennyinek hatni kellene, s ez az oka, hogy sok a véték, nagy a romlottság.

A keresztyén ember életét két dolog felől kell vizsgálnunk; ezek:

I. a ker. vallás igazságai,

II. a jó erkölcsök s ker. kötelesség teljesítése. Melyeket ha megvizsgálunk, át fogjuk látni, mely nagy azok száma, kik magukat keresztyénekül vallják ugyan, de a maguk vallását nem értik.

I. Ha a keresztyén tudomány ismeretein kezdjük vizsgálódásunkat, kettőt kell megkülömböztetnünk, u. m. a közönséges (generalis) és különös igazságokat (particularis).

Közönséges igazságok azok, melyek az egész ker. vallásnak fundamentomi, mint: van Isten, — a sz.-írás Isten beszéde, — a ker. vallás igaz.

Különös igazságok azok, melyeket a ker. vallás foglal magában, s melyek a közönséges igazságoktól mint principiumtól függenek, mint: a sákramentumok, — megváltás, stb.-ről való tudomány. Vizsgáljuk meg már mindkettőnél a tudatlanságot.

(I.) Valaki eszével akar élni, könnyen átláthatja, hogy a

közönséges igazságok legszükségesebbek, mielőtt azt akar-
nám megtudni: miként igazulok meg? szükség hinnem, hogy van
Isten, a ki teremtett, megtart és igazgat mindeneket.

Itt tapasztalunk már nagy tudatlanságot. Némelyek életük
nagyobb részét a theologia tanulására a sz.-írás magyarázására
fordítják, s majd könyv nélkül tudják azokat a controversiákat,
melyeken a keresztyének vizálgodnak; de egyet se tudnának
szólni; ha az ember a vallás kezdetére visszavinné őket, vagy
valami vallástagadó ellen, a vallás lételét, a ker. igazságokat
kéne védelmezniök.

A köznép még inkább nem adja magát a közönséges igaz-
ságok vizsgálására, holott ezek teszik a különös igazságokat áldó
hatásúakká s idvességessé. Ha az ember bizonyos arról, hogy
az ő vallása semmit nem tanít, a mi bizonyosan igaz nem volna,
mindjárt hajlandónak érzi magát annak rendelései szerint szabni
életét, s lesz hitének valóságos ereje, mely kimutatja magát ke-
gyes életében.

(1.) Azt mondja erre valaki, hogy hiszen minden keresztyén
béveszi (hiszi), a ker. hit közönséges igazságait.

Én pedig azt mondom, hogy:

1. Az emberek ma már a vallás felől igen gonosz, s az at-
heismushoz közelítő itélettel vannak, messzebb terjedt ez,
mintsem gondolnánk! A deistákat s vallásésűfolókat nemesak
a fejedelmi udvarokban, katonák s tudósok vagy épen az erkölcs-
telen szerzetesek közt (kik titokban még a saját egyházuk szer-
tartásaiból is gúnyt űznek a Baphomet bálvány előtt!) kell ke-
resnünk, elegen, feles számmal vannak már a köznép között is,
városok s falukban s mi okon? mert nincs bennük hit, a ker.
vallásalap igazságai felől. Ezért kell a hitet már a gyermekkor-
ban legfőbb oktatásunk tárgyává tenni!

2. Mondják ugyan az emberek, hogy ők hiszik a ker.
vallás igazságait, de ez a hit nem eléggé élő, nem eléggé erős!
Mert hinni annyit tesz, mint meggyőztetettnek lenni, ok-
és vizsgálás nélkül pedig élő hit nem létezhetik. Ezek mohamedánok
közt lennének mohamedánok, zsidók között zsidók. S a
mit ők hitnek neveznek, az csak homályos vélekedés.

(2.) Némelyek talán azt mondják, hogy ezen igazságokat
nem is kell vizsgálni, mert nem is lehet! A keresztyén vallás-

ban levő igazságoknak természeti világos erősségük (evidentia) van, mit a józan okosság és lelkiismeret megerősítenek.

(3.) Azt is mondhatná valaki: a közönséges igazságoknak vizsgálása igen nehéz a köznépnek, erre csak a tudósok alkalmasak. Igaz, hogy nem minden ember bir kellő képzettséggel ezek felfogására, nem is akarom mondani, hogy senkinek sem lehet igaz hite, ha csak azokat a próbákat részenként meg nem hányja-veti, mikkel a tudósok ezek megbizonyítására éltenek; sőt inkább azt akarom mondani, hogy ezekkel a dolgokkal igen simán kell bánni különösen a prédikációkban. Nagy értetlenség volna a gyülekezet elé terjeszteni péld. az atheisták nehézményeit. A kik a gyülekezetben tanítanak, vigyázniok kell, nehogy önmagokkal disputatioba keveredjenek, s ezáltal a fundamentomos igazságokat kétségesekké ne tegyék.

(4.) Talán azt is ellenvethetné valaki: vannak a keresztyének közt sok kegyes emberek, kik bizony nem sokat elmélkedtek a ker. vallás fundamentomai felől. Lehetetlen, hogy valaki kegyes keresztyén lehessen a nélkül, hogy a fundamentom felől bizonyos legyen. E nélkül a kegyesség nem egyéb mint merő képzelgés, álmódosás (enthusiasmus), így azt is kellene mondanunk a sz. írásnak és a józan okosságnak világos tanítása ellen, hogy értelem és okosság nélkül is lehet az ember evangyéliomi keresztyén.

(5.) Végre mondhatnák: a hitetlenség gyümölcse inkább mintsem oka a romlottságnak, és hogy nem az atheismus szülte a romlottságot, sőt megfordítva. Ez a kettő egyik a másikat szüli és tartja. Sokan azért esnek hitetlenségbe, mert szívök meg van vesztegetve, s a feslett élet nem engedi, hogy a vallást vizsgálóra vegyék; de az is ismét bizonyos, hogy a feslett életnek egyik nagy oka, hogy az emberek nem hiszik az igazságot, vagy nem vizsgálódnak felőle.

(II.) Ez azért az első fogyatkozás, hogy az embereknek nincs elég ismeretük a generalis igazságok felől, s mint fentebb mondánk, inkább tudják a különös (partikuláris) igazságokat; de csakugyan e részben is igen nagy és közönséges a tudatlanság. Nagy azok száma, kik a k. hit igazságai felől majd semmi ismerettel se birnak, ha sorban kérdeznék a keresztyéneket: adjanak számot hitükről, hitüknek főbb ágazatairól, a sz. historiákban megírt dolgokról; oly irtóztató zűr-zavar feleleteket hallanánk, hogy kénytelenek lennénk megvallani, miszerént az

emberek alig tudnak többet, mintha pogányi setétségben élnének. Micsoda vallást, micsoda kegyességet várhatunk már az ilyenektől?!

E vastag tudatlanságon kívül azokban is, kik másoknál tudósabbaknak tartják magukat, hibákat vehetünk észre, s pedig e kettőt:

1. Nincsen bennük alapos tudomány és igaz ismeret, mert olyan dolgokra adják magukat, a melyek épen nem tartoznak a keresztyénségnek valóságára.

2. Megelégesznek a csupa tanulással, az igazságoknak csupa ismeretivel, de ez a tudomány nem hat be a szívbe, hogy megszentelné életüket.

(Folyt. köv.)

Kálmán Farkas.

Irodalom.

MEGJELENT!!!

TARKA VILÁG.

Elbeszélések, képek, rajzok, apróságok az életből.

IRTA

KÁLMAN DEZSŐ.

Szerző tulajdona. Nyomatott Tóth Lászlónál Kecskeméten. Ára 1 frt. Megrendelhető a szerzőnél Kölesden. — Tartalma: 1. Egy elpusztult vár meséje. 2. Korteszvilág. 3. A borvirág. 4. A harangozó. 5. Nem lehet. 6. A kakukfalvi népiskola. 7. A titulus.

Tolnamegyei Közlöny: Kálmán Dezső megyénk ismert nevű humoristája bocsátott ismét közre egy beszély- és rajzgyűjteményt „Tarka Világ” czim alatt. Kálmán Dezsőt úgy ismeri a közönség, és pedig mondhatjuk, most már nemcsak megyénk, hanem az ország nagy olvasó közönsége is, mint kipróbált jeles tollú beszélyíró, ki főképen humoros tárgyú beszélyeivel és rajzaival nyerte meg a közönség osztatlan tetszését és vivott magának helyet az irodalomban. Régi jó hírnevét ez újabb kötete is igazolja. Ebben is szokott jó humoros modorában ostorozza az élet ferdeségeit, de a regényes történetek kedvelői is kellemes élvezetet fognak találni abban, ha például olvassák az „Egy elpusztult vár meséje” czimű, igazán bravourral megírt hosszabb elbeszélést. Az élet alapos ismerete, alakjainak jellemző kidomborítása s főképen derült világnézete és művészi előadása mindvégig a legkellemesebb olvasmányok egyikévé teszük könyvét; s azt hisszük, nem csalódkunk, ha azt mondjuk, hogy a jeles beszélyíró e kötetével a közönségnek még

inkább kedvenczvé fog válni. Ára a nagyon csinos, elegáns kiállítású könyvnek, mely bármely szalonasztalnak diszére válhatik, 1 frt; megrendelhető Kölesden, a szerzőnél.

Budapesti Hirlap: „Tarka Világ“ czim alatt egy csinos kötet jelent meg Kálmán Dezső tollából. A könyv tartalma elbeszélések, képek, rajzok, apróságok az életből, ára 1 frt. Megrendelhető a szerzőnél Kölesden, a hol Kálmán D. a „Protestans Pap“-ot szerkeszti. A gonddal irt vonzó könyvet, mint kellemes olvasmányt, szivesen ajánljuk a közönség pártfogásába.

Fővárosi lapok. Elbeszélések. — — — Egy hosszabb elbeszélés nyitja meg a sort a török világból „Egy elpusztult vár meséje“ czimen törökké lett magyarokkal, elrablott leánynyal, török és magyar hősök barátságával, kincsek elrejtésével és keresésével, szóval egy kissé avultas szertárral. A bonyodalmas mese elég ügyesen van előadva. Többet érnek az apróságok. A „Korteszvilág“ úgy látszik, személyes tapasztalatok alapján fest képet egy népbolondító képviselőjelölt választási előkészületeiről és győzelméről. Ha már e rajz sem hizeleg valami nagyon a népnek, még kevésbé a „Kakukfalvi népiskola“, mely a tanítás lelkiismeretlen módjának valóban elrettenő példáját állítja elének. „A borvirág“ és „Nem lehet“ családi jeleneteket adnak elő, de pointeja egynek sem elég élezett. A „Harangozó“ sikerült rajz s a kötetnek határozottan legsikerültebb darabja. Tárcazerű „A titulus“, a rangkórságot ostromozva, mely már a zsidók között is elharapózik. Sok helyes megjegyzést sző a szerző cikkébe, különösen a zsidókérdés szempontjából.

Debreczeni Protestáns Lap: „Tarka világ“. Elbeszélések, képek, rajzok, apróságok az életből. Irta Kálmán Dezső. Ára 1 frt. Kölesd, 1887. Köszönettel vettük e szép kiállítású, jó papirra tisztán nyomott, 153 lapra terjedő könyvet, melyet Kálmán Dezső, kölesdi ev. ref. lelkész, a „Protestáns Pap“ egyházi közlöny egyik szerkesztője küldött be hozzánk. Nem érezzük ugyan magunkat teljesen illetékesnek szépirodalmi művek bírálatására, de annyit mindenesetre szabad mondanunk, hogy a szerző könnyen folyó, szép nyelvezettel ír; látszik, hogy ismeri az életet s meg tudja ragadni abban az olyan mozzanatokat, melyek jól előadva, érdekelnek, lebilincselnek bennünket. Mi teljes gyönyörűséggel olvastuk el, főként az első, hosszabb elbeszélést s igaznak találtuk a világi sajtó ítéletét, mely méltánylólág emlékezik meg K. D. műveiről. Jeles nevű lelkészársunk e kötetét ajánljuk mindazoknak figyelmébe, kik velünk együtt szeretik olykor élvezni is a könnyebb fajta szépirodalom termékeit is.

Paksi Lapok: Tarka világ. Elbeszélések, képek, rajzok, apróságok az életből. Irta Kálmán Dezső. Ára 1 frt. Megrendelhető szerzőnél Kölesden. Szerző nem ismeretlen ország szerint sem, annál kevésbé megyénkben, a mennyiben ezeltől pár évvel adott ki „Csalánlevelek“ czim alatt egy hasonló tartalmú kötetet. Kivéve, hogy míg a „Csalánlevelek“ mind humoros, részben szatirikus apróságokat tartalmaztak, addig a „Tarka világ“-nak majd felét, egy a török hódoltság utolsó éveiben játszó beszély, mondhatnók, kis regény foglalja el. E téren az „Elpusztult vár meséje“-ben szerző most lép fel a nagy közönség elé s e kísérletében mint reménybeli beszély- és regényíró előnyösen mutatja be magát. Második elbeszélés a „Korteszvilág“, csak úgy szikrázik az élcztől. A párt-

ezélokra felhasznált nagy eszmék a népizgató kortesfogások egy követválasztás alkalmából nagyon találó ecsettel festetnek szerző által, ki jut itt a magáé úgy a kormánypártnak, mint az ellenzéknek. A többi apróság, u. m. a „Borvirág“, „Nem lehet“ férj és feleség, vőlegény és menyasszony között játszódó, majdnem az „ultima-ratio“-ig menő jegyzékváltások után szerencsésen, békés úton megoldott nyári esti villámlások, melyek nem gyujtanak, senkit rémületbe nem ejtenek, csak a levegőget tisztítják. A „Harangozó“, sikerült életkép; a „Kakukfalvi népiskola“ népoktatásunk közelmúltját illusztráló rajz; a „Titulus“ látszólag némi antisemita szinezettel, inkább a keresztyén, mint a zsidó társadalom ferdeségeit vágja. Az elegáns kiállítású könyvet, mely bármely szalonasztalnak is díszére válik, ajánljuk az olvasó közönség figyelmébe.

Egyetértés. Tarka világ. Elbeszélések, képek, rajzok, apróságok az életből, írta Kálmán Dezső. Kölesden jelent meg a csinos kiállítású kötet, melyet hosszabb elbeszélés nyit meg. „Egy elpusztult vár meséje“ ezime az elbeszélésnek, mely a törökvilágból elevenít föl egy képet. Folyékony előadás, élénkség a jó tulajdonságai az elbeszélésnek, mely különben arra vall, hogy a szerző Jókai regényeit szorgalmasan olvasta. A kötet többi részét élénk tollal írt apróságok töltik be, s ezekben a humor is föl villan. Sikerültebbek közül való a „Kortessvilág“, a „Kakukfalvi népiskola“, egy a népoktatás közelmúltjából vett rajz. Továbbá „A harangozó“, mely a kötet legjobb darabja. Életkép a falusi világból, közvetlenséggel rajzolva. A kötet Kálmán Dezsőnek nem első munkája. Haladást mutat az előbbihez. Megrendelhető a szerzőnél Kölesden, Tolnamegyében, ára 1 frt.

Tisztelendő paptársaimhoz. Midőn „Tarka világ“ czimű kötetemet becses figyelmökbe ajánlani bátor vagyok: megjegyzem, hogy a „Csalánlevelek“-ből még 10–12 példány van rendelkezésemre. A többi mind elkelt. Azért ha valaki ohajtáná megszerezni, méltóztassék hozzám fordulni, mert már könyv-árúsi úton sem kapható.

Evangyéliomi lelkészitár. Szerkeszti és kiadja Czelder Márton. VIII. évfolyam I–III. füzet. Kecskemét. Nyomatott Sziládi László könyvnyomdájában. Jelen füzet tartalma: 15 egyházi beszéd, ismert nevű jeles egyházi íróktól.

A szegedi ev. ref. egyház új templomának felszentelése alkalmával 1884. máj. 23-án tartott könyörgések és egyházi beszédek. Kiadja a szegedi ev. ref. egyház. Ára 40 kr. A füzet jövedelme orgona alapra fordítatik. Szeged, 1886. A szegedi ev. ref. egyház tulajdona. A kitünő tartalmú füzetet ajánljuk t. olvasóink figyelmébe.

Orosháza. Történeti és statisztikai adatok alapján. Ismerteti Veres József orosházi evang. lelkész és az orosházi választó-kerület országgyűlési képviselője. Ára füzve 1 frt, kötve 1 frt 30 kr. Orosházán, Nyomatott Veres Lajos könyvnyomdájában 1886. A 204 lapra terjedő kötet — a melyet az ismert nevű szerző Orosháza népének ajánl emlékül — élénk tollal, mély tanulmánynyal van írva. A

legnagyobb részletig fel van tüntetve benne minden, a mi csak Orosházán mult és jelen viszonyaira vonatkozik. Történeti, egyházi, politikai, közművelődési, kereskedelmi, társulati, földművelési, egészségügyi viszonyok élénk egymásutánban váltakoznak e könyv lapjain, még pedig oly ügyes előadásban, a mely bárki előtt is vonzóvá teszi emez érdekes művet. Ajánljuk a tiszt. közönség figyelmébe.

Gondolat. Theologiai és filozofiai folyóirat. Kiadja a magyarhoni ág. hitv. ev. theologiai ifjúság. VIII. évfolyam, 3-ik szám. Pozsony, 1887. márczius. Jelen füzet szinte érdekes, változatos, figyelemre méltó. Ajánljuk.

Uj kis tükör czimmel Hornyánszky Viktor akadémiai könyvkereskedő kiadásában útmutató jelent meg a községi közigazgatás terén legszükségesebb tudnivalókról. Községi képviselők, bírák, elöljárók s általában a magyar nép számára irta Barta László, fővárosi tanácsjegyző s a „Községi Közlöny“ szerkesztője. A vaskos könyv czélja: a községi elöljárókat a tisztükkel járó jogokról és kötelességekről s a községi közigazgatásból folyó dolgairól fölvilágosítani s velük olyan szólásmóddal és előadással, a melyet a legegyszerűbb földműves is megérthet, a végrehajtható törvényeket és rendeleteket megértetni. A könyv szerzője sikeresen oldja meg ezt a feladatát, mert világos és könnyen érthető előadásban szól mindazokról a dolgokról, melyeket a községi elöljáróknak tudniok kell; a törvényeket, rendeleteket nem ismétli szárazon, mint az ilyen munkák szerzői rendszeren tenni szokták, hanem tövéről hegyire megmagyarázza a fölvilágosítást vagy bővebb kifejtést kívánó homályosabb helyeket. A 484 lapra terjedő munka megírásával Barta László valóban hasznos szolgálatot tett a községi elöljáróknak, kik ez ideig tapintatos vezető hiányában, nem egyszer jöttek zavarba az iránt: mit kell és mit nem kell s a mit kell, hogyan kell cselekedniök. Könyvéből az alkotmány alaptörvényeivel, az állami, a megyei és főképen a községi közigazgatás elemeivel könnyű szerrel s egyúttal alaposan megismerkedhetnek. Ára 3 frt.

„Jó zsi és Erzsike“ kedvelt gyermeklapnak 8-ik száma megjelent változatos tartalommal és szép kivitelű képekkel. Tartalma a következő: A tavaszhoz. (Vers.) A nemzet ünnepe. (Br. Eötvös szoborképével.) Magyarok hazája. (Költmény.) Mese a tizenkét hónapról. A virágokról. (Vers.) Margitka emléke. (Képpel.) Igaz történetek. Vallás és erkölcsi rovatában Eötvös gondolataiból közöl néhányat magyarázattal. Eötvös élet- és jellem-rajza. (Képpel.) Gyermekjátékok. A szófogatlan Pali. (Képekkel.) Gyermekdalok. Számrejtvények, talányok. „Jó zsi és Erzsike“ postája. — E szám is kitűnően megfelel kitűzött czéljának, hogy tárgya és modorával a gyermekekhez alkalmazkodjék. Teljesíti nevelő hatású tendenciáját. Kívánatos, hogy e rövid idő alatt szép hirre jött gyermeklapot minél többen szerezzék meg gyermekeik örömére. Ára, mint képes lapnak túl olcsó: egy évre 1 frt 20 kr. Megjelen Aradon minden hó közepén, szerkeszti Györgyössy Rudolf, kiadó Endess Dániel. Az előfizetések Aradra küldendők. (Magyar-útca 24. sz.) Melegen ajánljuk a tanító uraknak is, hogy iskoláikban ajánlják e lapot tanulóik figyelmébe.